

საქართველოს ქალი

645/2
2005

2005
№3-4

„მოგზაურობა მარაბაღში“ —

ქართული კინოს მორიგი

გამარჯვება და დანტური-იზისა,

რომ ქართველებს მართლაც

ზეუპლიათ გაღალი დონის კინოს შექმნა

**მოუხელთებალი
ნიტიხ მხატვარი
ჯუსეან
ჟუსუიჯუილი**

გვ. 2

**სანიდან პოდის
სილაგაზე
ღმელ
ჰიჰინაქე**

გვ. 4

**წიგნი ჩემი
ცხოვრებისა
შეჩიქა
გაჯთაჟუილი**

გვ. 8

**„მობზაურობა
ყარაბალში“
ღჟუან
თუთაჟეიქე**

გვ. 10

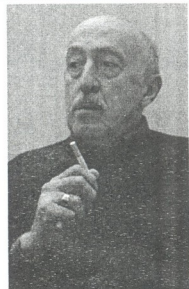

**„საკუთარი თავის
კონტროლს
არასოდეს ვპარბავ“**

**ნიქა
ჟეჟანიჟუილი**

გვ. 20

**„ოქროს
საუკუნე
წარსულს
ჩაბარდა...“
ოთაჟ
იოსელიანი**

გვ. 34

**ფოლკლორის
თეატრი**

„ნაზარი“

გვ. 28

**მთავარი რედაქტორი
მარინე ნაკაძე**

სარედაქციო კოლეგია: მარიკა ბარათაჟუილი, ნინო ჯავახიშვილი, ნანა ბაგრატიონ-ღავითაჟუილი, ნანული ბუჟია, ნაზი თარბაგაქი, მანანა იმეზაჟუილი, ლია კაკაბაძე, ცინარა ტყემლაძე (მხატვარი რედაქტორი), ირმა ჩოქვიანი

6060 არჩვაძე (ტექნიკური რედაქტორი) პაატა მამურონი (კომპიუტერული უზრუნველყოფა)

გარეკანზე - რუსულან ფეტვიანიშვილის ნამუშევრები

რედაქციის მისამართი: 0108, ქ. თბილისი, მ. კოსტავას ქ. №14. Vსართ. ტელეფონი: 99-98-71

რეგისტრაციის №06/4 - 897

ქუინალი გამოცემის 1923 წლიდან

მოუსხალთეხალი ნიჭის მხატვარი

„მისი ნამუშევრების ხილვისას კიდევაც შეშფოთდები. მე ღრმად შემძრა მისმა გასაოცარმა ფანტაზიამ, ბუნებრივის შერწყმამ ზებუნებრივთან.“

რენატო გულსოვი

„... საოცარმა გერმანმა შემოიპყრო, აღტაცებასთან ერთად რაღაც ამოუსხნელი კითხვა ამეღვენა და დიდხანს შემაწუხა ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით: ვინ არის ეს უცნაური ბავშვი? ვუნდერკინდი? არაჩვეულებრივი ნიჭი, ბუნების „ანომალია“, საოცარი ტალანტი, თუ... და აი, ეს „თუ“ მომეგება დღემდე, როგორც გამოუცნობი ფენომენი და ვეძებ პასუხს მის ამოსახსნელად.“

მელპოპა ავაშუკელი

„... მისი ყოველი ნაწარმოები, მთლიანად გამოფენა, გაიძილებს იფიქრო, ეძიო, მიაგნო და ყოველივე ამას იწვევს ფაქიზი ფორმა, ელევანტური ნახატი და მენიფთებული კომპოზიცია, რომელიც ჩვეულებრივ ანალიზს არ ექვემდებარება, არც რუსულანი, არც მისი ნახატები არაეის გვიან.“

ჭაბუა ამირაშვილი

ამ აღფრთოვანებული გამონათქვამების ადრესატია, ახალგაზრდა ქართველი მხატვარი რუსუდან ფეტვიასკელი 1968 წლის 25 იანვარს დაიბადა თბილისში. პირველი პერსონალური გამოფენა, რომელზეც 100 გრაფიკული მხევილორმატიანი ნამუშევარი იყო წარმოდგენილი და ძირითადად ხელის ერთი მოხშით შესრულებულ ურთულეს კომპოზიციას წარმოადგენდა, ექვსი წლის ასაკში მოაწყო.

მოგვიანებით მისმა ნამუშევრებმა მსოფლიოს მრავალი ქვეყანა მოიარა. ნახატების დიდი ნაწილი დაცულია ამერიკისა და ევროპის სხვადასხვა კერძო გალერეებსა და კოლექციებში. დასურათებული აქვს რამდენიმე წიგნი, მათ შორის „ვეფხისტყაოსნის“ მოსკოვურ-პარზული ერთობლივი გამოცემა და ქართული ხალხური ზღაპრები.

შესულა კემბრიჯის ბიოგრაფიული ცენტრის მიერ გამოცემულ წიგნში „XX საუკუნის 2000 სახელგანთქმული ადამიანი“.

– რუსუდან, თქვენს ნამუშევრებს – ავადონსურ ფასკუნჯს, „ოცნებებს“ და წმინდა ოთხთავის მინიატურებს რამდენიმე ათეული წელი ამორებს. დამეთანხმებით, აბსოლუტურად განსხვავებული სფეროებია, როგორ გერგოთ წმ. ოთხთავზე მუშაობის პატავი?

– დახალისებით შეიძინა რვა წლის წინ მის უქმინდესობას ჩემი მეგობრის, მინაზონ დედა თებრიანას მეშვეობით შეუხვედი და სწორედ მამის მივიღე შემოთავაზება, წმ. სამების მწიგნობარე საკათედრო ტაძრისათვის წმინდა ოთხთავის მინიატურებზე მუშაუშვა. თავიდან პატრიაქმა სახედაო (საწყისი) ასოების შავ-თეთრი ვარიანტების შექმნისათვის მაკურთხა. ერთ დღემო შევახსრულე დაეაღება – ითით ასომთავრულ სახედაო ასოში პატრია მინიატურა იხატებოდა. პატრიაქს ძალიან მოეწონა და პირდაპირ ეტრატზე მუშაობის კურთხევა მომცა.

– ასეთ საპასუხისმგებელ საქმეს ალბათ უდიდესი სულიერებით უნდა მიეციდოს ადამიანი...

- დღის მხრიდან თექვსმეტი თაბა სულ სასულიერო პირები გვეყვება. მც ჟოჯოლთის პატრიარქის მიერ კითხვარ ოქროს ვეარს ვატრები, მაგრამ ნამდვილი ეკლესიური ცხოვრება მხოლოდ სახარებაზე მუშაობის პერიოდში დაიწყე.

მინიატურებზე მუშაობისას მაკარ ჩარიოებში მოქვეციო, თუ თქვენული, თავისუფალი ზედის საშუალება გქონდით?

- მინიატური მინიატურების შესწავლისას მათში სრული თავისუფლება აღმოვინებ, ასე რომ, თავი შევზღუდვლად არ მივგრძნობ, თუქცა, ჩემდაუნებურად რაიმე რომ არ შემძლედა, ყოველ დღისას ვესწრებოდი წირვას და მერე ვიწყებდი მუშაობას.

- ალბათ, ცოტათი მიმის გრძობა გქონდათ...

- უდღესი მოწიწების, პასუხისმგებლობისა და მაღლიერების გრძობის უფრო დაკარქმედი, რადგან მიმანია, რომ ამ პერიოდში პიროვნულად და შემოქმედებითად გავიზარდე.

- ეს შემოქმედებითი ეტაპიც დამთავრდა თქვენს ცხოვრებაში. ახლა, ამ ვადასახედიდან, როგორ ფიქრობ, ქვეშეცენულად იყავით მზად ასეთი ტვართისათვის?

რალაც უცნაური დამთხვევა მოხდა - შემოთავაზებამდე მთელი ორი წლის განმავლობაში ვეკლესიისადმი ინტერესი დავკარგე და მხოლოდ ახლას და სახარებას კვითხულობდი.

- ხატებით?

- ჩვეულკებრივად ვმუშაობდი. და რადგან ჩემს ნამუშევრებში მუდამ ეკითხვისა და ბორიტის ჭილიდა, სულიერად დიდი ცვლილებები არ მიგრძნობია. ბიბლიის კითხვისას მამა მის დასურათებას მძრქვდა. ასეც ვიქცევიდი, მაგრამ არაფერი გამომდიოდა, რალაც ჩემული არ იყო. როგორც ჩანს, კურთხევა აყლდა.

- ბორიტისა და ეკითხვის ჭილიდი მარადიული თემაა. ნახატის დასრულებისას საბოლოოდ უსვამთ წერტილს, თუ

მრავალწერტილისთვისაც ტოვებთ ავჯილ?

- არავითარი მრავალწერტილი - „ბორიტისა სდობა კვითხლმან, არესუა მისი გრძობა...“ შეუძლებელია კვითხება ამ გამომარევის, მაშინ დღდასწრე არსებობს, აღდამანის რაობა მრის კარგავს. ეს არის გზა, რომლის დროსაც აღდამანები იწრთობიან და სულიერად იზრდებიან. ვეკლას თავისი გზა აქვს ვასავლელი და ვეკლავ იმდენს იღებს საკუთარ თავზე, რამდენის ზედვც შეუძლია.

- თქვენი ყოველი ნახატი თითო მოთხრობაა, ისტორიაა, ცხოვრება...

- ნამდვილად ასეა. თითო ერთ არა, ერთ ნახატში ხანდახან იმდენი ისტორია, ერთი მოთხრობა და სიუჟეტია ჩართული, რომ მერე დასააურება მკურის. ამტომაც იშვიათად ვარქმევე სახელს.

- ხელოვნობა მრავალრიცხოვან ოჯახში ვაზარდებო, სადაც, ფაქტობრივად, ვენერევათ განსაზღვრულ თქვენი და თქვენი დამძების მომავალი პროფესია. მამა მოქანდაკედ, დედა ფილოლოგი, პოეტი, შესანამშავი ზდაპრებისა და პიესების ავტორი...

- დღემანის ყოველთვის უდიდესი გავლენა ჰქონდა ჩვენზე. სწორედ მათ გვახსენებს, რომ ცხოვრებაში ვეკლავ მოთავი აღდამანისადმი გამომხატული სიკეთე და სიყვარულია. საიამვე და ამპარტავრება დუჰავს აღდამანს, იგი აღარ იზრდება და თავისსაკვე გამოვლილ ჩარიოში იცვტება.

- ბავშვობის ვეკლავზე ნათელი მოვრება?

- ასევე ხელეწიერებასთანაა დავკავშირებელი. თორმეტი წლის ვიწებოდი დღდასთან და უწერის მძისთან ერთად მოსკოვში გავმუშავერე, სალაც ჩემი ნამუშევრების გამოვება მოუწია. ერთ დღდასვე ქალბატონს, შესანამშავ ხელეწიერებათმცოდნე ტატინას კლადვის ვიწებოდი და ხშირად ვსტუმრობოდი ციქქნა კომუნიალური ბინაში, რომელიც სულ ჩანქუკია ნახატები ჰქონდა მოფენილი (დღეს კლადვის კოლექცია მთელს შვეიცარიაშია განიქმული). უკანაილგებულის ქალბატონი იყო და უძალესი დონის მკვრები - ელჩი, დამლომატები, მხასიოები ჰყავდა. ერთ საღამოს ჩანზე მივეწვივა და თავისი კოლექციის დათავადიერება შემოვკეთავა. ერთობ საზეიმი და დიმილიბსომკერული მოქერტი იყო. პატარა ოთახში უზარმაზარი ტახტი ედგა. პოდა, ახად იმ ტახტზე თავი და იქნადი მთელი საღამოთა კემბრის „იატრეკვეშეის“ მხატვრების ნამუშევრები ამოლაგა. სწორედ იმ შემოქმედების, მაშინ რომ არ იფინებოდნენ. დღეს კი კლავსოვლებად არიან აღიარებულები. უცვც შექცია სადღესასწაული, ამაღლებული ატმოსფერო, რომელიც არასოდეს დამავიწყდება - პატარა ოთახი, უზარმაზარი ტახტი, ურძალული მხატვრების ნამუშევრები და ენაქარანდილი, თვალუბგავართოქელი საბატო სტუმრები.

- რუსუდან, თავიდანვე ცხოვრებულნი იყავით, რომ მხატვარი გახდებოდი?

- იმდენად ბუნებრივი იყო ეს ყოველივე ჩემთვის, რომ სხვაზე არც მიფიქრია, თუქცა მუსხალერი კოლეჯშიც ვსწავლობდი, საქმად კარავდ ეღწრდი და ბებია ჩემს საოპერო კარიერაზე ოცნებობდა.

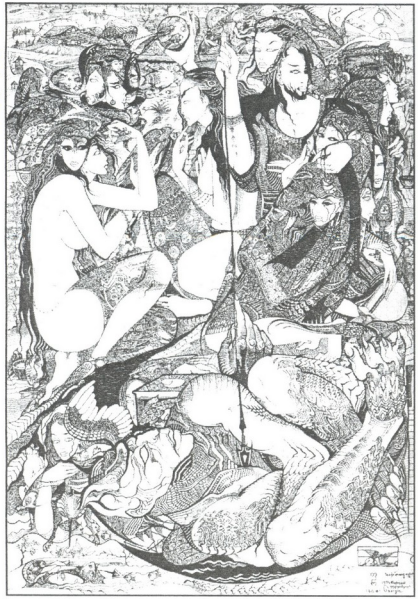
- სამხატვრო აკადემიაში, ვგონებ, უვამოცდოდ ჩაირიცხეთ...

- დიან. მხატვრის სახლში მოწვილილ ბავშვთა ბოლო რუსულებიერ გამოყენებზე ბ-ნმა თქოი გოცადემ მახარა სტუდენტობა. პირდაპირ მერე კურსზე დამსუკეს. თეატრალური მხატვრობის ჰელადგობა ბ-ნმა გოგი მესხისუელმა მეცადინეობებიდან გამათავისუფლა. სახლში იმუშავე. დროს ტყეოლად რე კარგავო. მცე ვაფორმებდა წიფტებს, ვაკეთებდი თეატრში პანოს... სტუდენტური ცხოვრება. ფაქტობრივად არ მქონია.

- გიონი, წიფენების გაფორმება დიდად არ გიყვართ...

- მიქცეს ხოლმე, ძალიან იშვიათად, უფრო ხართი ვთანხმები. დიდი მიწიწებითა და საძაძვი მხოლოდ „კუეხისტევა“

23780

ოსანზე“ ვიმუშავე. სახარებაზე მუშაობა კი უღელის ბატონი იყო ჩემთვის.

- თქვენი გაღერვა თოჯინების თეატრთან არსებობს და მისი ვეელაზე ნშირი სტუმრები ბავშვები არიან. თუ გამოუთქვამთ პატარებს თქვენთან მუშაობის სურვილი, მოწაფეები გვავთ?

- სურვილი გამოუთქვამთ, მაგრამ თავად არ ვარ მზად იმისათვის, რომ ჯერჯერობით ვინმეს რამე ვასწავლო. თუ ოდესმე დამიგროვდება საკმაო ცოდნა, რატომაც არა.

- მიმდევრები თუ გვავთ და რა ჰქვია მხატვრობაში თქვენს მიმდინარეობას?

- მიმდევრები ბევრი მყავს, მაგრამ რა ჰქვია, ჯერ ვერ გეტყვით. ამერიციდან ჩამოსულმა ხელოვნებათმცოდნეებმა აღნიშნეს, რომ ამ მხატვრობას თავისი ნიშა უნდა მოეძებნოს, მაგრამ საკუთარ თავზე ჯერჯერობით ვერაეის ავიღო. თავად მიმაჩნია, რომ ამ ნახატებს, ამბავს რომ გადმოგვცემს, დაწერილი უფრო ეთქმის, რადგან თითოეულზე თითო წიგნი შეიძლება შეიქმნას.

- ამბობენ, „ვეუნდებიანდები ზოგჯერ ამართლებენ.“ ბავშვობაში თქვენც ვუნდებიდად იწოდებოდით. ახლა, როცა აღიარებული მხატვარი გახდით, როგორ ფიქრობთ, გაამართლოთ?

- ვუნდებიანდობის რა მოგახსენით. მთავარია, აღმამანმა რეალობის შეგრძნება არ დაკარგოს, ხილვში არ ჩაჯარდეს. თუ გონება არ დაეხინდება, ნებისმიერი გამოავლენს თავის შესაძლებლობებს. საკუთარი თავით ემყოფილება დამლუპველია.

- ორიოდე სიტყვა პირად ცხოვრებაზეც გვითხარით?

- მთავს მუღლუ. პროფესიით რეჟისორი თემურ ბადრიაშვილი, რომელიც თოჯინების თეატრის დირექტორია გახლავთ. დიდი ხანია ერთად ვართ. შვილი არ გვყავს, მაგრამ დმერთია მოწაფე...

* * *

მაღალი დმერთი ფარავდეს რუსულანის პირად ცხოვრებას და შემოქმედებას. ჩვენ კი დასასრულს კიდევ ერთ შევასებას შემოვიტავებთ, რომელიც ცნობილ კრიტიკოსს ბ-ნ ანდრო ბუაჩიძეს ეკუთვნის:

- „... შეიძლება უსასრულოდ ისაუბრო ამ მხატვარზე, მაგრამ ეს თემამ მოუწურავია და თუ რამის თქმა გსურს, სჯობს თქვა არსებითზე და ნიშანდობლივზე, რადგან რუსულან ფეტიამშვილის ფაქტობის და საერთო ნიშის ბუნება ისევე მოუხელთებულა, როგორც მისი ქმნილებები.“

● ოსტროვსკი - „ღამაში მამაკაცი“. ზონია

საქართველოს გეოგრაფია ჭირისუფალი

- თქვენი აზრით, სილაგაზის აღქმა გემოვნებაზე თუ არის დამოკიდებული?

- არა მგონია. სილაგაზს უმაღლესი სულიერება, სულიერი ფასეულობები კი ვველა დროში უცვლელია. არ გამოერ-

სილაგაზის ფანოზენი ამოუხსნალია. საინბარესონა, თუ არსებობს ბუნებაში ყველასთვის ლაგაზი? როგორ აღიქვამენ მგზინიერებას ადამიანები სხვადასხვა დროში? ან ბართლას, საინდო მოდის სილაგაზი?

ამ თემაზე ცნობილი მასხიობი და ულაგაზის ქალბატონი, „საქართველოს გეოგრაფია ჭირისუფალი“ - ცოლო ზივი-ნაძე ისაუბრებს:

ცხავ, დროდრო შეიძლება განდეს მისი დეფიციტი. მაგრამ ეს წარმავალი მოვლენაა. თუცა, როცა ტელევიზორზე ეხედეთ, როგორ ამოიღო ბავშვმა ნაგვის ბუნკიდან პურის ნატეხი, შეგვადა და მოიწამლა, ან როგორ მიუგლი ქალმა საკუთარი შვილი ვიდაცას... ასეთ დროს

ძნელა მშვენიერებაზე ფიქრი. ძალიან მეტად ვგულა ბავშვი, რადგან იხინი უკლებლივ ჩემი შვილები არიან. ერთხელ, მტკვთაში უპატრონო ბავშვთა სახლის აღსარებლები მოვიხაზეულ და ასეთი გულისამარცხებელი სურათი ვიხილე: ერთ ბიჭუნას უპატრონო ლეკვი გულზე აბეჭეტინა და თავის შირი უღუღუგას უყოფდა. ცოტა ახალგაზრდა რომ ვყოფილიყავი და შესაძლებლობა მქონდა, აუცილებლად წამოვიყვანიდი იმ ბავშვს და შეიღვივით გავზრდიდი. ხომ წარმოგიდგენიათ, რა დიხით იყო ჩადებული მასში ქართული კოდი. ამდენად, ისდა მამშვიდები, რომ ქართულ სულს ვერავინ ჩაკლავს...

- როგორ აღიქვამთ მშვენიერებას?
- მშვენიერება დღითის ბოძებულა და როგორც ბუნების საჩუქარს, ისე აღვიქვამ. ქართველი ქალი მხოლოდ ღამბაში კი არა, უჭკვინისი არსებაც არის, რომელმაც იცის ოჯახის ფასი, როგორ აღზარდოს შვილი. ამაში ცხოვრების არხი. იცით, ბევრ ღამბს ქალს ვიცნობდი, მაგრამ წლების შემდეგ რომ შემხვედრია, ვეღარ მიცნია, ისე იყო შეცვლილი, სიღამაზეგაქრალი - ეს მის სულიერ სიღარიბეზე მიანიშნებს.

- რიღის მოწონებით საკუთარი თავი ვგულაზე მეტად?

- როცა ამჟამად ვიდექი და ხმამაღლა ვამბობ: „სუხელის ბიჭი დაბადებულია“...

- ვგულაზე ორიგინალური კომპლიმენტები, რომელსაც თქვენი ცხოვრების კომპლიმენტს უწოდებთ. ალბათ, ლექსებიც ხშირად მოუძღვნიათ თქვენითვის...

- რომის პაპმა ქართველი ქალის ტიპაჲ მიწოდა, აღინშნა, ძალიან ღამბაზია, აღმოსავლური სიღამაზე აქესო. და ამით მართლაც დიდად ვამაობ. დიხ, ლექსებიც ხშირად მოუძღვნიათ. ერთს გავისხენებდი (ვიძიებთ):

„მე შინი მარად ღიღილი მინდა,
მომეყ არს ღიღილი ღოჭოლი,
მარტო ამიტომ მოგვეყვირ შვილი,
რომ შენ მოგაკლეს სიცოცხლე ერთი!“

- თუ ვყოფილა შემთხვევა, როცა თქვენი სიღამაზის გამო უხერხულ მდგომარეობაში აღმოჩენილხართ?

- საკუთარი თავი, ჩემი გარეგნობის გამო, სხვებზე წინ არახილავს დამყენება. აღმადან სხვისი დაფასება უნდა შეიძლოს. არახილავს ვყოფილვარ შურდანი და ჩემი მისამართობაც არ მიგრძობს ეს გრძობა.

- რა განწყობას იწვევს თქვენში „ნაოჭები“?

- ჩემს ბებოს მაგიო იმხნელს მახსენებს. ძალიან დიხანს იცოცხლა. „ვისრამინდინან“ ან „ვეფხისტკაოსინდინან“ ერთი სიტყვეც რომ წარმოგვეყვირ, მაშინვე გაავრძობლებდა ერთხანს, იძინავდნე წიგნიერი იყო. მამა რომ ვაკვივლებოდა, ბებოს ვეცხოვო, ჩაცვამი მიხმბრებოდი. თხოვნა შევსურულოდი და მას შემდეგ რამდენიმე დღე აღარც უკმბია, არც წყალო დაუღუგა, ისე გარდაიცვალა. აი, ეს არის დიდი დღობა.

- როგორი განწყობით უყურებთ საკუთარ ფილმებს?

- საოცარია, მაგრამ ვოველოვის ვეტიბდი ნაკვს ჩემს თავში. სულ იძის შეტრინება მაქვს, რომ უკეთ შექმელი თამბაში.

- ქნი დღობ, რა განხედნებათ ხოლმე ვგულაზე ხშირად?

- ერთხელ ჟურნალს ვკითხულობდი, გალკტიონინა დამინახა და დამიძიბა: „ღობო, ბიძიყო, რას კითხულობ მანდ?“, „ლიტერატურას და ხელოვნებას“-მეთხი, უკმახუხე. მომწონდო, მითხრა, გიძიბართაჲ ჟურნალი და ზედ წამსურა: „თუ გაქვს სინდისი და გემორინება, ხელთ არ აიღო ლიტერატურა და ხელოვნება“ (იყინას).

თეატრალურ სამყაროში ვგულა თავისი ამბულა აქვს. მე ძირითადნ ტრადიციებში ემონაწილეობდი - ან უნდა მოვეკალი ვინმეს, ან თავად მომეკლა. მასისოვს, ერთხელ გასვლითი სპექტაკლი გეკრინდა, „მეფე ერეკლეს“ თამაშობიდი. სცენარის მიხედვით თავი „მოვეკალი“ და სცენაზე გასუსული ვიწეკე, უკნიდან თურმე პატარა ბიჭი მომეპარა, კარგად აღმაკვირდა და გახარებულმა იფერა: სუნთქავს, სუნთქავს! ერთი სიტყვით, გამოაცოცხლა დახარული ხალხი...

- ქნი დღობ, დროის მანქანა რომ გქონოდათ, რომელ დროში იძიებდნე ურებდით?

- ალბათ ისეთი დროს ავირჩევიდი, როცა ჩემი ქვეყანა მარტო სიტყვით კი არა, რეალურად იქნებოდა თვეულიყოლი, საღაც დაიცავდნენ და დაფასებდნენ კულტურას, ერთხელ ფესვებს, საღაც განათლება და სამედიცინო დამხმარება უფასო იქნებოდა და ვერცერთი მძიერ და მიუსუარ არდამიანს ვერ შეუღდებოდი.

- გამოთქმა, რომელიც ვგულაზე მეტად მოწონებთ სიღამაზის შესახებ?

- გარეგნული სიღამაზე მღიანს კარგია, მაგრამ ხშირად შევხვედრივარ შეუღდავ და სულიერად ამაღლებულ მანდილოსანსაც.

- და ბოლოს... „სადან მოდის სიღამაზე...“?

- სულიერდობიდან!

● ბუბა-ფშაველა. „მოვეკითი“. მზე-კინარი

● „დავით გურამიშვილი“. ქეთევანი

P.S. დასასრულს, გვინდა აღვინშნოთ, რომ შესანიშნავი მსახიობი, უღამაზესი ქალბატონი, უსაბოთესი პიროვნება, ქნი დღობი ჭიჭინამე უდიდესი პატრიოტიც (როგორც თვად ამბობს, „გიჲი პატრიოტიც“) გასლავი. ამიტომაც უწოდა საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ, „საქართველოს მშფოთავი ჭიჭინა-ფული.“

ვუსურვოთ ქნი დღობს, სულ მალე საქართველოს ძლიერებას და აღმშენებლობას მოსწრებოღეს.

თი სტუმარი:

ერთ დღესაც მივედი... ავიოდი მეხუთე სათოლზე და ...უცერად ვურებს ოსური სიტყვები შემოესმა! ხმა თანდათან ძლიერდებოდა. შერე კი, ოსური სიტყვები ოსურმა სიმღერამ შეცვალა. ვიფიქრე, ნამდვილად სინამარხში ვარ, თორემ ქართველი დევნილების ნაცვლად ოს „დევილიებს“ აქ რა უნდათ-მოეთ! მერე ისიც გამახსენდა, რომ ჩემი ალალი დეიდაშვილი, რომელიც ამ სასტუმროს „მკვიდრია“, მამის მხრიდან, ოსია, მაგრამ იქვე ისიც გამახსენდა, რომ „ერთი, თანაც ნახევრად ოსის ჭყვიჭყვი“, გაზაფხულისა რა მოგახსენით, მაგრამ ამდენ ოსს სასტუმროში ნამდვილად „ვერ მოიყვანდა!“

ერთი სიტყვით, შეგაღე კარი და!... - ჩამოხსნდნარ ქართველი ქალბი, დაუდგამთ ოსურად მონათლული ღუღი, ხაჭაპურები და ოსურად „უბერავენ“. სასიამოვნო გაცემა ვერ დაფიქრებ და შეგზახე: „აუთა ღაღუნ ვჰ ნაზონერ ირონაუ?“ (თქვენ გგონიათ, რომ შე არ ვიცი ოსური?) სიტყვები საკმაოდ გაუმართავად ვთქვი, მაგრამ შინაარსი მანაც ვაიგეს. ატყდა ერთი წიცი და სიცილ-ხარხარი! გული რომ იფრქვს, ვკითხე - რა მოხდა, რას აღნიშნავთ-მეთქი. თქვენ უნდა გენახათ, ჩემს კითხვაზე როგორ უცებ მოიქცეოდნენ და ტირილ-ტირილით მიპასუხეს: ოსები გვენატრება, ჩემო შვიან, იქაურება გვენატრება; ჩვენი ოსი მუზაობებისა და მჭობობების ნახუა გვიხდა, - ეს სურვილი ისეთი გაუსაძლისი გახდა, რომ ჩვენდაუნებურად, ოსურად აელაპარაკდით, აუმღერდით, ავცეკვდილად აეფიქვლით! აფეთქება არ იყოს, თორემ „სუპარატისტობას“ დაგწამებთ-მეთქი, ვიხსურე: ყველაზე დიდი სუპარატისტები ჩვენივე უეცილობაა - მომავალში! ჩვენ მაინც წლების და ნაოკების გარდა, არაფერი ვგეშტებო. ვიდრე ჩვენი ბედის განმტკიცებელი ჩვენი დაბრუნების, ჩვენი ყოფნა-არყოფნის საკითხს ვჩვენებსა თუ ვამინტგრბნო გაღწევეთერ ანუ სხვა ქვეყნებში გაიხიერნ-გამოისიერებენ, თავიანთ „მოზრეებს“ დაახსლებენ, დაეძლიებენ, გომარსობენ და გაამინისტრებენ, ჩვენი

სიცოცხლის მატარებელიც ბოლოს და ბოლოს დგურში შევა...

კარგა ხანს ვიჯექი მათთან და უსმენდი. მერე აღტკინებაც გაქრა. ქალგმა მძიმედ წამოიკრთეს სხვადასხვა ოთახიდან შემოტანილი თევზები. შენელებული კადრებით მოძრაობდნენ. სიცილ-ხარხარიც და პროტესტის გრძობაც, უკმაყოფილებაც და სურვილიც მთელმა სვდამ შეცვალა. გული მოვიფხანეთო, დამშვიდობებისას მოთხრეს... ფხანა ექვემც ოსის - ამბობდა ოთხარაანთ ქერვით... ჩვენ ცხიხვალის ქვერები ვართ, იქაურობა მოვაცივლეს, იქაურები კი ჩვენზე დაქვერვებს...

მანამდე ვიქცობდი, რომ ხალხი უღანაშულია; რომ ქართველსა და ოსს ნამდვილად არაფერი გაკავეს გასაყოფი. და თუ ოსების „თავაკაცებმა“ ქართული მზის მიტაცება ანუ რუსეთთან მიერთება სამართლიან მოთხოვნად ჩათვალეს, ეს მხოლოდ იმპერიული რუსეთის მრავალწლიანი გვეყვილების შემდეგ. თუ ქართველმა ოსის მიმართ უნებურა გამოიჩინა და გულსტკივილისთვის გაიმეტა, ესეც რუსეთის იმპერიული მცდელობის შედეგად. გულბრწყვლილ ვიდრეს? იქნებ! მაგრამ სრული სიძარბოლე მაინც ეს არის. ყველაზე სავალალო კი ისაა, რომ ერთმანეთზე დაქვერებული ოს-ქართველების შვილიშვილები წინაპრების მიმართ სიძულვილისათვის არიან განწირულები! თუ ასე გაგრძელდება, თუ ჩვენი ურთიერთობები ფორმალურიობასაგან, კვლავცობისაგან არ განაიხიესუფლდება, მომავალ საქართველოს ანტი-ქართველად აღზრდული ოსთა ძილი ოთაობებიც ეყოფა საბედისწერო მტრად! და ვიდრე ქართველებს ოსები ენატრებთ და ამ მონატრებლას ოსური ინტელიტები ენატრებენ... ვიდრე ოსი ხალხის მესვეურები საქართველოს მიმართ დამოკიდებულებას რუსეთის კრანხით ანეთირებენ, აპროგრამებენ საკუთარ ხალხს და „მოსკოვის დროით“ მღერაან, საქართველოს ქართულ-ოსური უნისონი არ შედგება.

ერთგანათხა დაქპრი- პი- ბულნი

„აუფხანეთის“ სასტუმროდან
მიმავალი ქარო,
თუ მისის შიდა ქართობი
გითხა, ეინა ხარო?
უპასუხე, მონატრებით გული
გალობა,
რომ მიზანი და სიციცხლე -
ჩვენი ცხიხვიალი!

სასტუმრო „აუფხანეთში“ მეტი-სმეტად გაუკრძალდით სტუმრობა შიდა ქართლიდან აყროდ დევინილებს. „სტუმარი-მასპინძლობა“ იმდენ ხანს გაიწვლა, რომ ასანიის კოლოფითი ციცქნა ოთახებში, ჩანჩქელბულ დერეფნებსა და კიბეებზე ღამის მქორე თაობა გამოიზარდა. ჩემი ახლობლებიც იქ სახლობენ, ამიტომაც ხშირად ვარ მა-

„ჩემი ვაჟების დასახლოსა და სოფ. ბაგოქაშაში“...

მს გაზავსული

ეს გაზავსული ჩემთვის ასტრებს
 აღარ ანაზებს,
 შეიძირწინილარ ზღმეტ ბარკად
 ამ ქვეყანაზე...
 ვისთვის ვიფიქტებ, ვღებებ, ვწვევებ,
 ვცხოვრობ, ფეხბირობ,
 ვის მოვალეობი, ვისთვისა ვარ
 კიდევ საჭირო?
 მაგრამ, ო, ღმერთო,
 ფიქრით მიინც მივღებ-მოვღებებ,
 ჩემი მამულის დასალოცად
 სიმ გამავიდებე...

2005 წ.

ამ ლექსის ავტორი ცნობილი პოეტია, დრამატურგია და საზოგადო მოღვაწე მარია ბარათაშვილი ვახტანგის, ცოცხალი კლასიკოსი, ქალი ლეგენდა, რომელსაც ამ ქვეყანა თითქმის ჩამოსთავებული სიხარული გაუცვლია, გაუხადისი ტანჯვა კი აურაცხელი ჰქონია. და მაინც, მისი ლექსები, ეროვნული მუხტით აღსავსე, ხალისითა და იმედით გვკვსება.

ქნი მარია შოი მღვიმელის დის შვილიშვილი ბრანდუბა. „მია შოი ისე წერდა ლექსებს, როგორც მამაქემი ასწორებდა ხოლმე მწიფეების რვეულვებს, - დიმილთ იხსენებს ვეფლისათვის სავარულ საბავშვო მწერალს, რომელმაც თავის დროზე ლექსიც კი მიუბღვნა მარია ბარათაშვილს: „ჩემს პატარა ცოცხატელას, რომ უღიძის ტკბილად ვეკლას, ცუგურულა ცისარტყელას, ბარათაშვილ მარიაკლას“...

პოეტის ყმაწვილქალიბა ამ ავტოტ დროს დაემთხვა, როცა არისტოტელატული და ინტელექტუური ოჯახები დასაღუბად იყო განწირული. ხუთი წლით უფროს მძის ვახტანგს ფედერალისტობა დასწამეს და შორეულ სალოცკაში გადასახლეს, რასაც შეწერია კიდევ ბარათაშვილებს ოჯახური ბედნიერება. გაივიდა მშობლიური სახლ-კარი, სამართლის პოეტის იმედით, გზას ადევნებულმა მამამ ბოლოს და ბოლოს კი იბოცა სამართალი, მაგრამ არც მას ჰქონდა სიცოცხლის „ძალა“ შერწინული და აღარც გადასახლებიდან დაბრუნებულ ვაჟი-შვილი... ნელ-ნელა გაუმხანაურდა ბარათაშვილების ოჯახს სიცილილი. სრულიად ახალგაზრდა მარიაკა ვერ შობილები დაეღუბა, შემდეგ მძა. მაგრამ ბღმა ეს არ უკმარა. კარგა ხანს ორი ჩვილი ბავშვის პატრონი მძიმე, სარეცელს მიავსეულ აუღმწიფეებს - მუღლეს და მამამთლის უღლიდა. შემდეგ მათზეც მოუხდა შავების ჩაცმა. მას შემდეგ შავი ფერი ფეხდაფეხ სდევს ბედისწერასათუ...

- დაღამობით შეწვევა ეს დალოცვილი, იღუბლი მუხა, მაგრამ ხშირად ისეც ხდება, რომ სანამ გაყინული, უშუქო-

ბით ჩაქექსელელებული დაბე გათინდება. სტრიქონები შეკარგებაი, - ჩვეული გულწრფელობით ამბობს ქნი მარია, - ლექსის წერას დღერთიან მიჰყავხარ და შეუძლებელია, ის რაიმე მიწიერს დაუკვირო. ჩემი ლექსებიც უფლისაყენ და ჭეშმარიტებისაყენ მიმავალი ბილიკების ძიება უფრო არის. სამწუხაროდ, დედამიწზე იმდენი უსამართლობა, რომ სამართალს მხოლოდ ქრისტეს სიყვარულში თუ ვიპოვებ...

ხალხის სიყვარულით განებერებული. უამრავი ვიღღოსა და რეკავლების მფლობელი, გალავტონის სტრიქონების ადრესატიც არაერთხელ გამხდარა. ერთხელ თურმე, გვიან დამით, ტრამევის ვაგონში ახალგაზრდა მარიაკას მშვენიერებით მოხიბლულ პოეტს პუბლიცისტ დაუწვია ლექსის შეთხზვა. მარიაკა იმდენად შეტყნებულა, რომ რამდენიმე გაჩერებით ადრე ჩამოსულა ტრამევიდან. მთორე დღეს კი უთხროს, წუხელ გალავტონი მტკვარიში გადავარდია. საბედნიეროდ, მტკვარი ადიდებული არ ყოფილა და პოეტი გადაარჩინეს. აქვე გალავტონის ერთ სტროფს მოვიშველები, რომელიც იმ შეხვედრიდან რამდენიმე წლის შემდეგ დაიწერა: „ამდღობული ვარ თქვენი, მარია, როს ვამი მქონდა ყოფნა-არყოფნის, თქვენმა გულწრფელმა ხნამ შემართვა აქ ბუერ რამესთან, სიტყვა არ შეიფინს“...

ბევრჯერ მოუხდა ქნი მარიაკას ბედნარ მშვეუება ისე, რომ სამძღურავი ლექსებიც არ დასცდენია. მისი პოეტისა დღესაც გვხიბლავს და გვაკრწუნებს, რომ აღამაინას ცხოვრების ბეწის ხილზე ისე უნდა გაიაროს, რომ ჭეშმარიტებას ეჩიაროს.

ახლანანს პირველად შექმნა პროზაული ნაწარმოებიც, „წიგნი ჩემი ცხოვრებისა“. ამ ნაწარმოებიდან ამონარიდის ექსკლუზიურ უღღებას თავის საყვარელ, ეთადღერტ ტრადიციულ მურანალს - „საქართველოს ქალს“ ანიჭებს, რომელსაც სამი ათეული წლის მანძილზე ღირსეულად ხელმძღვანელობდა.

მარიკა ბარათაშვილი

წიგნი ჩემი ცნობიერებისა

ვრამენტიანი

ჩემს თავთან მარტოდ დარჩენილი, მოგონებების კარს ვაღებ, სანთელს ვანთებ და იმის მკრთალ შუქზე იწყება წარსულში მოგზაურობა...

ო, ეს ფერები, იმერეთის ლაღი ფერები!
ბინდი გავლიე, მივდიე აღმართს შეუსვენებელივ,
იქ, ზემოთ, სერზე მქოლადება ჩემი ბებია,
ჩემი პატარა მეგობრებიც მქოლადებინ:
მოშელის ეზო, სახლი ფართოაიფინანი,
აიფინს სვეტთან პაწაწინა ზარი წკრიალებს...

ხნოს რომ შეესხნით, დებო, „გახსოვთ“, ეს ის ზარია,
პუ, მოვიდით, დამელოდით, მომიხარია!
ყნაში, ტყეში, სამქემსურში ერთად ვიარით,
მყადი და ყველი მეგობრულად გავიხარით...
და შექმე, გვიან, ტაშენსკოვით და სიმღერებით,
მოვიხმით მთავარ და ვაცხვით ცნათათლებო...

„სოფლად“ მ. ბ.

- მარიკა, მარკელა!
- აქა ვარ, ბებია, აქ!

აქა ვარ, აქ! - ვუვირი, მაგრამ საღომე ბუბიას ყურთ ავლია და აღარ ვიცი, ხმა როგორ მივაწვდინო. ის საღდაც, ხეგას გაღმოდან მემახის. გავიქეცილი, მოვებინდი, მაგრამ საღამოვდება, ეზოში მარტოდ ვარ. ჩემი „მოწაყვები“ სახლებში წავიდწამოვიდნენ და ხეგასთან მისვლის მუშინია, ამბობენ, მის სიღრმეში, სადაც წყალმა მხოლოდ გაწაფხულობით იცის ადიდება, ჭინკები სახლობენო.

მადლობა დმერთს, ბებია გამიჩნდა, ავაღმყოფ მეზობლთან შეგებინება. საღომე სოფლის „ცნობილი მკურნალია“ - საყუთარი აფთაიქიკა აქვს, რა წამალი გინდათ არ ჰქონდეს ამ საჩხათულიან, ოვალური მოყვანილობის, ერთმანეთში ჩადგმულ, მცირე უჯრედებად დაყოფილ ყუთებში! - წამლების საღეხი ირმის რქაცა აქვს, დასახამს წყაროს წყალს თიხის საგანგებო ტუჩთან ვამშე, ჩაღვსავს შერჩეულ წამალს და თან ამა თუ იმ დაავადების შესაყერ ლოცვებს ბუტბუტებს.

წყარო, ჭალას რომ ემახიან ქვემოთ ხეში, კარგა მოშორებით მოედინება და ბებიანში ზოგჯერ ავადმყოფის პატრონის თხოვნა ჭალადან წყლის ამოტანას. ის, როგორც წესი, საფასურს არავის ართმევს, მხოლოდ ავადმყოფის გაკურნების შემდეგ მოდიან მახთან მადლიერი პაციენტები და ბავშვებს გუბანარა მათი ორლობეში ვამჩინებ - ერთ ხელში რომ დღიე უჭირათ, ბუტბუტე გადავიდებოდა ზურჯანის ერთი

თვალიდან მამლის მოფრიალე ბოლო მოჩანს, მეორეში ხაჭაპურები და სხვადასხვა ნუგარია.

...
- რატომ არ გაძეცი, შეილო, ხმა?
- როგორ არა, მაგრამ ვერ გავაგონე!
- რა ქენი, კარგად ჩაატარე „გაკვეთილები“?
- სამწყემსურიდან პირდაპირ ჩემთან მოვიდნენ.
- „რასაცა გაცემ შენიაო“ - ვინ თქვა, თუ გახსოვს?
- რუსთაველმა.
- ფინალ!

მე უკვე მეორე განყოფილების მოსწავლე ვარ. ჩემი მშობლები ჭიათურაში ცხოვრობენ, ბებია კი აქ, ქვეხს კილომეტრის მოშორებით, სოფელ ნავარქეთში. ის ზამთრობით ჩვენთანაა, მაგრამ, როგორც კი განახულებდება, სოფლისკენ მოუწევს გული. მამაჩემი ქართული და რუსული ენების მასწავლებელია, ხან სკოლის დირექტორი ან სასწავლო ნაწილის გამგე. დღაც, ვიდრე დაავადდებოდა, მასწავლებელი იყო. საზაფხულო არდადეგების დროს, სანამ ოჯახი საავარკოვ გაეჭზაფერებოდა, მამას საღომე ბებიასთან მოვყავარ, თან მომაქვს წიგნები და სკოლაში მიღებულ „ცოდნას“. ჩემს მეგობარ ბავშვებს ვუხიარებ, ჩვენს ეზო რომ სკოლას დამგავსებოდა, ხნის კოსიოდან ზარი ჩამოვხსნით და აიფინს ბოძზე ჩამოვიყვით.

ქმის ჭმომრის გადაღმა ორი დიდი მუხაა. მათ ქვეშ თერთი „სავარძლები“ - ბრტყელი ლოდები დევს. ქვემოთ, გო-

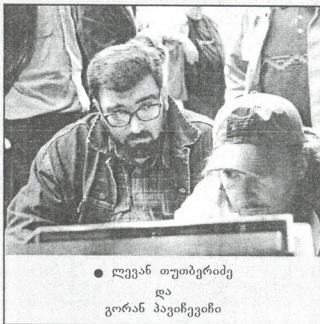

„მოგზაურობა ყარაბაღში“

ანუ

გაქცევს სპეცთხზის თვლისგან

კინოთეატრ „ამინაში“ ახალი ქართული ფილმის პრემიერა მოეწეო. ეს არ იყო მხოლოდ ფილმის ჩვენება, ეს იყო ქართული კინოს მორიგი გამარჯვება და დასტური იმისა, რომ ქართველებს მართლაც შეუძლიათ თანამედროვე, მაღალი დონის კინოს შექმნა. კრიტიკოსებმა უმაღლესი შეფასება მისცეს ლევან თუთბერიძის ფილმს „მოგზაურობა ყარაბაღში“ და ქართული კინემატოგრაფის მორიგ ტრიუმფად აღიარეს. ქართულ პროექტზე მოუმაბღა მრავალრიცხოვანი

● ლევან თუთბერიძე
და
გორან პაეიშვიძე

შემოქმედებითი ჯგუფი, რომლის შემადგენლობაც მართლაც ინტერნაციონალურია: ქართველი რეჟისორი ლევან თუთბერიძე, ამერიკელი ოპერატორი გორან პაეიშვიძე, ჩეხი ხმის რეჟისორი მიხაილ შოულდკო და ასევე ჩეხი შემონტაჟე ბორის მარტვა, უკრაინელი განათებალი, სომეხი, აზერბაიჯანელი, რუსი, ქართველი მსახიობები და კინოს ქართველი სპეციალიზირებული კადრებიც ფილმის წარმატებას.

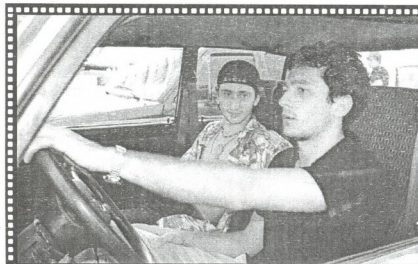
სტუდია, რომლებიც განააზრებენ კიდევ ფილმის წარმატებას.

— რატომ აირჩიეთ აკა მორჩილას მითხრობა ფილმის ხიუვეტად? — კვიციხე რეჟისორს ლევან თუთბერიძეს, რომელიც „საქართველოს ქალს“ თავაზიანად დათანხმდა ინტერვიუსზე.

— ირცა „მოგზაურობა ყარაბაღში“ წყვილზე, მიხვდი, რომ ეს უკვე იყო მზა სცენარი. გარდა იმისა, რომ აკა მორჩილამ საინტერესო მწერალია, ამავე დროს, გასაცინარა

მისი კინო-ხედავც. თანაც ვფიქრობ, მითხრობის თემა ძალიან აქტუალურია.

„მოგზაურობა ყარაბაღში“ ეს არის გაქცევა საკუთარი თავისაგან და არა ფიზიკური ტყვეობიდან. ტყვეობა, როცა საზოგადოება, ოჯახი, მეგობრები ცდილობენ შენზე გავლენა და ზეწოლა მოახდინონ და დაგვიმორჩილონ. საკუთარი გავლენის ქვეშ მოგატყონ. გარკვეულწილად, სიფერულც ტყვეობა,

● კ/ფ „მოგზაურობა ყარაბაღში“

● კადრი ფილმიდან

ნარკომანიაც. დანაშაულია ისიც, როცა შშობელს სურს შვილმა ისე იცხოვროს, როგორც თავად მიაჩნა სწორად. ამდენად, ფილმი არის პროტესტი ყოველგვარი თავსმოხვეული მორჩილებისა და მორალის წინააღმდეგ.

– ფილმის გმირებში ბევრი საკუთარ თავსაც ამოიცნობს. ალბათ ასეც გქონდათ ჩაფიქრებული, რომ გვერდიდან დაგვეჩანა და კრიტიკულად შეგვეფასებინა ჩვენი თავი.

– როცა ადამიანი საკუთარ სახლში უფრო ცუდად გრძობს თავს, ვიდრე ფინიურ ტყვეობაში, ალბათ მან ღრთუე უნდა გააკეთოს არჩევანი და გაიბრძოლოს ყოველგვარი ზეწოლისა თუ მანიერების წინააღმდეგ. ამისთანავე, მთავარია, ადამიანმა შეძლოს მოივეწიფოს თავისუფლების ნაცვლად ჭეშმარიტი თავისუფლების მოპოვება.

– და მაინც, როგორ განიდა ფილმის შექმნის იდეა?

– ვიდრე ერთხელ მინდა დიდი მადლობა გადაუხადო ფილმის პროდუსერებს ლევან კორინთელს და გიორგი ხარაბაძეს, რომლებიც ამავე დროს ჩემი მეგობრები არიან. ერთ მიზეზიერ დღეს გადაწყვიტეთ, რომ ფილმი გადაგვეკვო, ხელი ჩამოვართოთ ერთმანეთს და... მივხვდით, თუ რამხელა სიმძიმეს შეეძლო. შედარებით ადვილია გადაწყვეტილების მიღება, განხორციელება კი საკმაოდ რთული. საბედნიეროდ, მუსხელავად ვეღვაფრისა, ჩვენ მაინც შეგვეძლია ფილმის შექმნა.

– თქვენი აზრით, ფილმი შეედა?

– ჩემგან უხერხულია ამის თქმა, მაგრამ ერთი რამ ფაქტია, შემოქმედებითი ჯგუფის თითოეულმა წევრმა სწორად ფერად გააკეთა იმისათვის, რომ ფილმი წარმატებული გამოსულიყო.

– დაბრუნდება ბევრი შეგზვდათ?

– აწუხობს ქვეყანაშიც კი ხდება გაუთავალისწინებელი მომენტები. წინააღმდეგობები, რა თქმა უნდა, გვექნა, საკმაოდ ბევრიც, მაგრამ ჩემთვის ძალიან სასაიმოვნო პროცესია, როცა ბარიერებს გადალახავ.

– ყველა ფილმი რაღაც მიზნით იქმნება, ზოგი კომერციული თვალსაზრისით, ზოგი კი უბრალოდ „ხელოვნებისთვის“. რისთვის შეიქმნა „მოვლანობა ვარაბადი“?

– იდეალური ვარიანტია, როცა ფილმი კომერციულიც არის და, ამავე დროს, ხელოვნების ნიმუშაც წარმოადგენს. ჩვენც ამ მიზნის მიღწევა ვაკურავ.

– რატომ გახდა საჭირო უცხოელების მიწვევა ფილმზე საშუალოდ?

– ვინმე ისე არ გავიოს, თითქოს საქართველოში ვერ უხერხულა ხუთ პროფესიონალი შემოქმედება. საქართველოში მრავლად არიან უნიჭიერები ადამიანები. იგივე რეჟისორები, ოპერატორები და ა.შ. ფილმზე ძირითადად სწორედ ქართველები მუშაობდნენ. უცხოელებს ჩამოვტანეთ უახლესი დროის აპარატურა. ის ოპერატორები, რომლებიც იცნობენ ამ ტექნიკას, იმ მომენტში ზოგი დაკავებული აღმოჩნდა, ზოგი კი სახლვარგართი იმყოფებოდა, მხოლოდ ამის შემდეგ გადაწყვიტეთ უცხოელების მიწვევა, რამაც ცუდს ვერაფერს ვეზღავ. ურთიერთგაცვლა ბევრს მატებს ადამიანს. უამრავი რამ ვისწავლე მათგან.

– ფილმში ცნობილ მსახიობებთან ერთად დებოტუნტებიც მონაწილეობენ. ლევან დობოჯგინიძემ და მისმა მესხმა მართლაც შთაბეჭდილად და დამაჯერებლად შესასრულეს თეიანიტი როლები.

– ვფიქრობ, რომ მართლაც ზუსტად შეკარჩეთ მსახიობები, ლევანი და მისა რჩეო ჩხეიძის კინო-სახელოსნოს კურსდამთავრებულები არიან. ისინი ცხოვრებაშიც მეგობრები არიან, რამაც კიდევ უფრო მეტი დამაჯერებლობა შემაძრა მათ გმირებს. საინტერესო სახეები შექმნეს ნუცა კუხიანიძემ, ნინო კასრაძემ, გოგი ხარაბაძემ, უცნობმა, რობერტ სტურუამ, ანდრეატივანელმა, სომეხმა და რუსმა მსახიობებმა, რომელთა ჩამოთვლაც შორს წაგვიყვანს.

– რატომ გახდა იდეა ბებური ნარკომანის როლში ბ-ნი რობერტი გადაგვეღო?

– ამას თავისებური სიმბოლური დატვირთვა ჰქონდა. დღეს ჩვენს გვერდით მრავლად არიან ადამიანები, რომლებიც პატარებს ეცემი. ზოგი პროფესორია, ზოგი მთავრობის წევრი. ამ დროს ბებური უედღურება სწორედ მათგან მოდის. მთელი ორიმტრიალი, რაც ფილმში ხდება, სწორედ რობერტ სტურუას გმირიდან აგორდება, რომელიც, არც მეტი, არც ნაკლები, საჯარო ბიბლიოთეკიდან გამოდის...

ფილმი შეეცადეთ გვეჩვენებინა ჩვენი თაობის დებოტუნტულია, ერთგვარი მოვადობული წრე, საიდანაც თავის დახსნა მხოლოდ დიდი სურვილისა და ძალისხმევის შედეგად თუ შეიძლება. და რომ ყველა მანიერების სათავე ისევ და ისევ უსაქმობობაა.

– ფილმის ფინალი მაყურებელს სიმშვიდის უფლებას და საშუალებას არ უტოვებს. რატომ?

– ცხოვრებაც ხომ ასეთია, აფორაქებული და ხშირ შემთხვევაში მტკიანეული...

მარიონ ნაპაიძე

● მისა მესხი

● ნუცა კუხიანიძე და ლევან დობოჯგინიძე

1981

წლის ზაფხულში, თუშეთში ასედიან მთორ-მესამე დღეს, წინაერთან ჩამოსხდართ, სოფლის სამარეუბზე მყოფმა „ოპი“ ძიომ ხეული გავანაშა, აქ ამოდილი...

კარგა ხანს ვიარე წარწერებწარმოდ სავაქალეთა შორის და, ბოლოს, სამარეუბის სათავეში, ერთ ჩამოსხედ, მინსკეწ დაწვეულ ფორესიას შეჩერდილი.

- აი, ესაა ავითოს საფლავი, - გვიხიზრა ძიომ, - თან დაამატა: კარგად მახსოვს, ამ სამარეს წარწერიანი ქვა ჰქონდა...

ირველი შემოუვარეთი და ვერაფერი ვნახეთ. ვირისიძე წველიდანამ დაზარალ-დანაგაბრებული სიბები ვგვარა. საითიპოდ ვიდეზდი, ნაოჭებში ჩამკვდარ მტვერს ვაცლიდი და უცებ აფე-ზაგაბროსფრად ხავსიოდებულ, კიდებდამტვრეულ სიას ვკითხეთ თვალს. ვაქწმინდეთი, ვავასუფოვათეთი და დრამად ამოვარწული წარწერა ამოვიფიქრეთ: „...სა საფლავ-სა შინა მღებარე ვარ მე, ალითო ლხარებს ასული. ვარდაცვალო 1926 წელსა, მკათათვის 8 დღეს. შობითვან 18 წლისა. წამითხველინი, ვიხიოთ შეწდობა მაღირსო.“

წარწერიანი ქვა სასაბურთაოდ დავდეთ... სამარის გორდან სახლში ჩამოსვლებმა დედას ავითოწე ჩამოვუვადეთ სიტყვა...

...ავითო უმარანი ქალი ვიყოლა, მტლად ლამაზი, გრძელთმანი, საქციელიანი, ხელსაქმანი... ჭორი დავიქვა თვის სამშლილზე, თიბით პართიურ და ამ ჭორის გამო მოვიცოთ თავი... პაბა, იფიხთი, ვის როგორ ახსოვს, მე მარტო დანოს მოხვლის შემდეგ ვაგინილი და დანახსიშიბი ავითოს დედის, თინა თიაირადი-დის ეს ხისინტარალი ვიცო:

ვათენდ, ალითო, გათენდაო.
მითსწვერთ მზე მითდავ,
ძროხას გარეკვენავ,
რადად ვძინავისავ?...
გზას შორს იტყვიანავ
მავ სულეთისასავ,
თავდაქმნ ხარივ.
დავკმინებისავ,
ქალი, ქალიწ ხარივ,
ქვიამ დავკმევაავ,
ცუდ ჭურ დავკთქმების,
გარევე შეგვარცხვენავ...
წყალს რას ვამიყვებვი,
დედ მოვკვდეხავ...
იარ, ალითო, იარვე,
ვისად ელოდებვი,
აღარ მოვივლენავ
კვაკვლოელთ მიჭებვი.
სისხლის მორვეშიამ
დავგებრუნდებისავ,
თადოს დე, პართიოვი,
თადოს ვერ დავიწმევი,
ვაიმე, თადოს დევი,
ნაბარებ მაქვისავ
მე ალითოსავივ!..

***

იმ დღე ავკვავა ფიქრი ალითოზე და ხნიერ თუშეთში მისი ამბის გამოკითხვა დავიწვიეთ.

ახალი

სამციხელ (პირითი ხეობის სოფლებს - დართლის, დანოს და კვეკელის „სამციხეს“ ეძახიან. - აუტ) ქალ-ვაკს, წოდებულანი თადოს და უმარანი ალითოს ერთობი შექმნობრებიან. თადო თიბითი კვეკელი ვიყოლა, ალითო მზახბე-დოდიელი...

ალითო თუშეთის სამივე ხეობაში ვაწიქმულა თავისი სიღამაში, სიჭკვიანით, თავმდაბლობით, „სიკარგაით“...

ჩვეთინ საუბარში მავა ლუზხაიძე ასე დაახანიბეთს თანატოლად და თავისი ვმწველქლებლის უახლოეს მეგობარს:

„...სამსივა მივარესავით, პირმიტკველა, სახით ხორბლისეურ-სვილისეურ იფის. თვალვებ შევე ველ მტლა თიერ, შხანი, დღვის ვვა-ვლილვებ; არც მტლა მაღალა, არც დაბალა, მაქად ტანისა, შერულ მოხენილად, შწითურ ლეგებ, ხან ორად, ხან ოთხად დაწველ წაბლისეურ თებ, სქლებ...თხელა ცხვირტეუ“.

თადოც თვალდი, ურუღვანი და სახელიანი ვაკეცი ვიყოლა...

ბევრს ქვეერება ალითო, მავრამ თადოზე გულდაწილისთვის ხემაილად ვრვის ვაკუხელა; დაწვეული სათქმელის დამთავრების ნება თავებმწინე ქალს არავისთვის მოვიცა.

ნადაურები დანოს ვწერი, ჩამოსხვად კლდებ შორის მღებარე ნიროთ ხევის, „სა-გრილის“ წყაროსთან ხედებდენ ერთმანეთს.

თადო ბაქენის ციხის მიდამებდინ ჩამოსხვად ცხვიის ფარას და დამიქმულ დროს საგრილისთან იყო. თუნკავიფებული ალითოც გულის ჩწირლვით იმწირიდა სოფლის თვალისგან მოფარებული აფილისაკენ.

ასეთ ვიფიფე, მხელის ღრის დამლევე დელვასა და მალულ მიდენ-მოღენაში, გადიად დრო... და ერთ შემოდგომამე კვეკელილი მარჯვლები მოხვანი დანიომ... ალითოანი ხეხისყარ უცხოვრით... ღობის მარვილებზე ვამოუბამი ტყენები... იმ დამეს „გახილულა“ და ვამაწვეტელა სწორეერთა ერთად შერვის ამბავი...

თუშები ნინობამდე „ხელმიციკა“ სციოდანი, რაც იმას ნინობად, რომ ნანდობა ვკარის უფროსები, თუკ ქალის მხრინად იანნობად იქნებოდა, ერთობის ხელს ჩამოართმევენტ.

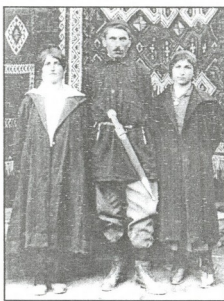
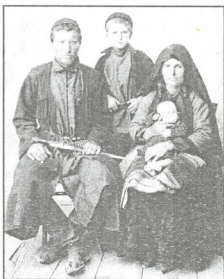
დაუწინაბეთ თადო და ალითო.

ხილო ქორწილი, წესისამებრ, სხვა შემოდგომისთვის დავიქვამთ.

წინათ ასეთი წესი ვიფიფა: ნინობადან ქორწილამდე, სულ ცოტა, ერთი წელი მარცხნად ვასულეთი, რათა მზარეებს ერთობლის უღურ-ჯღღავი და ავ-კარგი ვაკეთისთა, ვაკეთ და ვამოცვდილი...

იმ სოფლებზე ალითოს სახლობა მიდინ „კახეთ“-ავლანში ჩასულა. თვითონ დანიომ დამწინილა და მიულ ზამიარს საქმართანო ფეწინდები და ხალია-კვრტულები უქსოვიან...

მაისის დამდეგს, ხენა-თიქვის დრო რომ დამდგარა თადოს დაუთვებებელი ძმა პართო

დაწიში გამოქინილა, აღიათინ ხენამი მივეშევილი...
 სულ მალე აღიათის ღვდიანც ახუღან მიაში...
 გავა განაუხული, ჩაყრივება ზაფხული და დავგება თუ არა
 შესიღარა, ქორწილი უნდა გადახალან...
 ქორწინდება ერთი კვირით ადრე თაღის ბიძა-ბიცილები
 წყვეან დაწის - უყურებები, „სვიდ“ სახემეკვლინი, ცხეუ-
 პურარები.“

მათი წასლის მერე აღიათის ღვდას უთქვამს, იმაშივე გულმა
 გამთუქა, რადამ ასეთიან არიან, რის სათქმულად მოიფიქრო...
 შეკვებებან, სასტუმრო სკამზე დაუსხიდა და უკითხავი, რას
 სადილი, „რა გვერ ხართა?“

ცოლად მოუკითა: „კარგა?“
 - ამ შამა-კვირას ქორწილია და ხომ უნდა ვიცოდეთ, მკა-
 რნი მამწენი კაცი გვეყოლებათ, საყლაკების დასოცვა გვირდა...
 სხვა სამზადისი...
 იმ დამეს უნდა გაეკვიცია, რა და როგორ იქნებოდა.

სტუმრებს მხარტობ არ დაცნებია, როგორ მოქმედან, „დამეუ-
 რები“ მხსნადან.

აღიათის მამაც, რადა თქმა უნდა, იქ შედარა.
 თინას ვეღარ მოუქმინა და - რას შამალავი, მიხზარით,
 გამაგებინეთ, რაშია საქმე...
 თაღის ბიცილას გა-
 რეთ გავიხმა: - აღია-
 თოსათვის მოტანილი
 ნიშანი მოვეტანეთ,
 უკან მივაგვქვით.

გაკვირვებულა, გა-
 საოცრებულა აღიათის
 ღვდა: - რას გიქვით
 ნიშნის უკან წყენ-
 ბაო...
 - რას გვიქვითა და
 ვე ქალი რძლად შინ
 შემოვივანილი არ გვირდა,
 ემაგ ქალიან მე ვარ ნა-
 მყოფი, ხალხში სახევე-
 ბია, არადა უსახელოა,
 რატომ უნდა დავლუკო
 მძა, ხენამი რომ ვეხმარე-
 ბოდი, დამეც იქ ვრჩებოდი და
 ვითინებო... უსუსია და შინ არ შე-
 მოვაგვებინებოთ.

თაღის უფიქრია: მძა მართლას მე-
 უნებნა, ხელმოკრედ ხომ ადარ მიღლატებს, სი-
 კეთე უნდა და რისთვის გადავიხდო ქორწილი, თუ კი ქალს ისევე
 მამის სახლში გავუშვებო...
 მძის ნათქვამის გამო ვურჩებამოცვლილი თაღის უმძიმესი გა-
 დანწყებულების საწარისა და ერთაღირობაში არც ჩენი
 მიხიზრების ერთ ნაწილს შეპაპარა ცუცა: „ვაგაცივო ქორიან
 ცოლსა კერანუ რად დისხამდა... არ დისხამდა!“
 თინა ვაგაცივოდა და გონარეული შესულა სახლში: „...რა გამი-
 კეთა, როგორ საქვეწინოდ მომჭრა თავი, ხალხნო!“
 ვერ კი ვთქვა, აღიათ ამას არ მამბავა, მაგრამ რა მტერი გზა
 ჰქონდა, გამოუტანია „ლომანი“ და უკან გაუტანებია კვაკვოლეუ-
 ბისთვის... იმათაც დაუეთინათ, პართომ ასე და ასე თქვა და ნი-
 შნის წასაღებად ვართ მოგზაფრებულები... მტერად ადარ მოვაღი,
 ნუ დავკვლავებთ, ქორწილი უნდა ჩაიმალოს.

აიღეს „ლომანი“ და წაიფინენ...
 აღიათი ცალვე თიახში ვოფიდა შემადგოდა, - მთის წესი და-
 ნიშნის ბიძა-ბიცილებთან გამორჩენის უფლებას არ აძლევდა...
 დღვას გამოიხსი და თმითი ვირია ვაგვკვირვებულები, ცამდე
 აღლა-მართალი ქალი, მამას ხმა არ აუღო. მკვდრის ფერად-
 დებული უქუმრად გაეარებულო „უჩინა“ დამეში და რამწენი

თეთი ვადეკარგულიყო სოფლიდან...
 თიღიმებისგან დაქურებული, განხილებული და უხომად გა-
 მწარებული აღიათს ხელის მიხიზნულია რიცივი, იმ დამის მტერი
 კი არ შეგვირებულა, პირიქით, ვაზრდილა და გაბეჭებულა:
 „...რა რო უზიზრესე თაღანათა, - ჩემ ბებომ (საუბარია აღიათის
 ღვდაზე) ციღის თქმა,
 - მთვერ დამესვევ სამ მარეკვალ ერთნაირად მოგვივიდა: -
 ჩვენვა არ გვეწურება, მოგვეცითა?“ (ღვდა ციციკი).
 „გამდიარა“ ღვდა დღემუამ წვეულია, სცემდა და ძირე-
 ვა ადილობს.

ტირიდა ბებია: - ღვლო, რად არ მივერცე, ეს ხომ ჰორია.
 აქ რომ მოვიდა პართი, თავს ვეველებოდი, როგორც საქონის
 მძას; ვეთი რამ როგორ მოვირან, ვე ცოლვა როგორ თქვა...
 დემეხოვო, - ღვდას თვალწინ დემვის შესწინა, - სიმა-
 როლეს რატომ მიყარავ, ეს რანაირი ჰორი ამხევი და ამასიყო.
 მინა და კემო დავგვაროსო, - „აუცილებდა“ ღვდა, - პართი
 თავისი მძის მტერი ხომ არაა, ტყვილს რად იტყულო.
 აღიათ თავისთვის მოთქვამდა და იფიცებოდა, ღვდა თავი-
 სთვის მომეპრობდა და იტყულებოდა.

უწარანთი სახლის სარემოიდან კვავლო ჩენილა. ერთხელ
 წინასვრის ნაპირებში ხელგამო-
 ხეული აღიათ იმ სარემოიან
 მიმდგარა, კვავლის მისე-
 რება და ატირებულს ღე-
 დისთვის უთქვამს: „ღე-
 ღე, ცხვათადნ არ
 მექმებავ, თაღივ,
 თივად დილითა სა-
 დამომდ მუხს არ
 აქვდეღვდა“.

სოფელს ვბა და-
 ულია და მოელ უნდა
 შეთის მოსდინა მა-
 ნამდე ბიარად უხე-
 ნებული ქალის ირ-
 გულივ ავირებული
 ამბავი... აღიათის
 ახლობლების ნათ-
 ქვამს თუ ვირწეუ-
 ნებო, საქმე შემდეგში ვო-
 ფილა: „პართოსა - დ
 იმის ციღის მელაპარავ,
 ჩვენ მძიმევი წყენუე ში-
 თიანი დ მდღერებ რად უნდ იფინებუ, რამე მუფინოთავ, ჰორ -
 საძრას აქვიფიოთავ კად ქორწილ ნუშალოთავ, იმ პართოს ციღის
 მაგამს ხსიონდ ბრად...“

აღიათის სიმწიფო ვოფიამ და დღდის ცისმარე ვაერ-ჩხებში გა-
 ვიდა ის ზამიარი.

თავებერ ამკვის ქალი თუი იტყოდა: განაუხული რომ მოვიდა,
 მე, აღიათს და ხელანთ ვანოს ციღის ერთი კავში ვევედა ქსელები
 და ვარდებებს ვესოდილი. ღვრემანთ ნესტორიან რომ ამწებდა
 სახლს, ემაგ ნაფუქარში ვიყავით... საქმლის რომ მოვიღდა
 აღიათი, მტერდა: - კობეს ღე, დემტომ ადარ არსებობს, ეს რა
 მომიგონეს, თავი მომჭრა, თაღისი მწიფის, როგორ დაეკარა, სი-
 ნდისგარეცხილივ რომ ვიყოფიყავი, პართოს სხვა თვალზე რო-
 გორ შევეხადვით... ატირებოდა, რომ მინა იხეოდა და ცა შა-
 ვლებოდა იმის ციღე-პარადი...
 ზოგი ღლე ემაგ ვაი-ვიშში ვეღამდებოდა, ზოგი ღლეს იკვევ
 მურჯად იტყდა და ღვარღვარად სდიოდა ცრემლი...

**თიერი თათარბიმა,
 აზირან არაბული**

ნუშაში

ლელვის ხისადმი

შენთან მკვიდრებს შენზე ღარიღ
და ივჯას მღვიმეებს
აღარ მახელებს.

რა მღელღობითი ვარჯითი ღვებარ,
ფითილოც რა მღელღობითი

გამოვიღია;
შენს მოღვენილო, მღელღოლო
ტოტებსზე

მესყვე ნაყოფი იფულისხმება.

... უბარეგოსად შენ მენახები,

მურელია - მეზავრო,

მშვიდი და ვაწმობიულო.

ნავჯისსაკენ ნუ იწველი სხუელის!

ასეთი ფინეც ხამ ჩამთილის -

ნაყოფის არმძობიულო,

ჩრდილის მქებუნელი,

შრიალის მქებუნელი,

ხაოს მქებუნელი,

რბილი ხაზების მქებუნელი...

მოგა შენთან,

მოგა,

გატყვის:

„უჩაყოფი ხეო, მჭირღები!

უჩაყოფი ხეო, მიყვარბარ!“

ღაიჯერე!

ღაიჯერე!

ღაიჯერე! -

არაფინ და არაფერი არ ჩხლება

ქვეყნად

ერთადერთი და პირდაპირი

ღანიშნოლებით.

ვლად გორინაშვილი

მწვანე იასპის გეჭმდი

იზოლდა - ტრისტანს:

„თუ მოგეგატრო, შუამბვიოს

ხელით ეს

ბუკელი გამოიმეგ ზაენე და მანაშე.

ვერანინ და ვერაფერი შეგმხერებს.“

მწვანე იასპის ბუკელი...

მწვანე იასპის ბუბი...

უფლის მოწვევითი თასიდან

უფლის კარხებითი ვიფერები.

მე არაფერი მეშლება,

ამ თასში რაც ღულის, გეგვლები.

მე არაფერი მეშლება,

ამ თასში რაც ღულის, გეგვლაგ:

ტრენობის თილისმს თუხიოტებს,

სიკველიოს ქავეთი ზელა;

რა ბუდინური გეყო ვარ -

სიყვარულოსაც და სიკველიოსაც

ბოლო წვეთამდე ვეგვლაგ:

წყალი ჩაღონ წაგვიღონ,

არსად წამსელოლი ქეგმა -

ღელღელავითი წაგვიღობ

მწვანე იასპის ნიშნის.

ლოღინის მეტი რა ვიცო...

გეზაზე ღაყრილი თეგალებით

მე - არაფერი მიმავს.

მწვანე იასპის ბუკელი...

მწვანე იასპის ბუბი...

უფლის მოწვევითი თასა,

უფლის თასიდან ვიფერები.

მე არაფერი მეშლება -

ვიცო, ერთხელიდა მოგვადები,

მანეც კოტეტად გვეგვლები.

ბოლო სიკოცხლის ვეგმხერევი,

ბოლიო ღელეს და ღამეს,

არც ვეგმლები, არც ვიფერი

თითებსზე ღამსღადარ წამებს,

არც წინწინ ვითაღარიგებ

წყალოში დასავეგ ბრძამებს,

შინდან გულის არ მოვიცელო,

მოგესურებები? - ბრძანე!

აჰ, იასპის ბუკელი,

შენი ბუბივითი მწვანე.

არარანგაშული

ქახველინსაღმი

გზა მიღლიდა ფრთხილად და აბმა,
ჩარგლისკარამდე ვითრეუ შიში,
ჩარგლისკარამდე ვითრეუ ღაღოა

და ჩარგლისკართან შეგდეკე მშვიდი,
მაგრამ სწაშვიდექე ღამკარგა... ღამდა
გულოზე და გულის თანამზარხველიო

არ მიგეწვლება, რატომ ვარ ახლა
ამ მოგეში... ბუბის გავღამაზაველიო.
ვისითვის ქეჭარობდი, ვის სახლობდეს

უნდა ვეგვრო ისეგ შორიდან;
რომ აქ მხვეგლის გამო მოვიედი,
რომ აქ მხვეგლის გამო მოვიედივარ.

აქ ერთხანად მიყვარს ყოველი,
მოვიედი, ბუბი! უცხო როდი ვარ,
მაგრამ მხვეგლის გამო მოვიედი,

მე აქ მხვეგლის გამო მოვიედივარ.
შაშვიბანი თიფლის ნაღვიელი,
ტანზე შექმნარი ცით და ქართთა,

ზამთრისთვის სისხლის შეგამაზაველიო
იქნებ ღაღვანიდა ჩარგლისკარიდან
ჩემი მხვეგლი...

იქნებ ვიხილო...
(ყველა მოლოღინს ღმერთი ფარავდექს)
და იქნის შიბითი გასხლეელი გულო

ცახვანითი ამაქეს ჩარგლისკარამდე.

გაღმა სოველიში ერთი მხვეგლი
მიყვარდა,
მიყვარდა, თოქვა თეგალით არ ვიყავე

მხაველი...
არ არსებულა გაღმა სოველი თორმე,
არ არსებულა გაღმა სოველიო მხვეგლიო.
არ არსებულა, მე რომ მხვეგლი
მიყვარდა.

ზირღოუსი

ამბავი სიაუზისა

მხატვარი **ზ. სხაბაძე**

ქვეყანას რათა შვენიერის სამზერად უსხო,
სიტყვის მსასურო, შთაგონებით იმღერე უფრო.

პოეტის ლექსი, თუ მის მაღალ გონებას გამცნობთ,
ეს არს ზეობა პოეტისა, უწყოდეთ, კაცნო!

თუ შეეპარა სიტყვის მსასურს მწიკელი და ბიწი,
აღრაფერის მაქისია იმისი ნიჭი.

შრომაში ღამეც რომ ათიოს, არა აქვს ფასი,
დაკარგული აქვს ღირსებანი ბრძენკაცის თვალში.

ვის შეუცვნია თუმცა ქვეყნად თავისი ნაკლი,
ყოველს ჰგონია ნაღდია და აცხია მაღლი.

ჭკუათამყოფელს ხაშს უჩვენო ნაშრომი შენი
და გამორჩევიამ მისმან უნდა შეგიწყოს ხელი.

თუკი ბრძენკაცის იმსასურე ოდა-ქებანი,
წყაროსთვისთვის მივიგვინა და ჰა, ეგ არი.

დეჰყანისაგან* შემონახულს მოგიტრობთ ასლა, –
გაუხუნარი გარდასულის სურნელი ახლავს.

ღროთა ბრუნვაში მტვერი აქვს და წელთა რიგი,
ღე, ლექსმან ჩემმან გააცოცხლოს ამბავი იგი.

დაე დღეები, მოთვლილია რომელ საჩემოდ,
დიადს ამ შრომას შეეწირო და ძალი გაჩვენოთ.

კეთილნაყოფა ხეს ვრგავ ვიცი, და არა ხენემს
და არ ვამბება, ის იმწუნავს ახლაც და მერეც.

ორმოცდათვრამეტს გადავიცილი, მინახავს ბევრი,
საწუთრომ ბევრჯერ მოატარა ჩემს თავზე კევრი.

სიცოცხლის წყურვილს მაინც ვგრძობ და დღეთა
ღინებას
ისე მივეყვები, არ მაკლია გულმოდგინება.

ოღესლაც ბრძენკაცს დაცდენია ამგვარი რაღაც,
რა მოხუცდები, კვლა ჭამუკად იქცევი აღარ,

და თუ სათქმელი მოგეძალა, დახარჯე ძალი,
სიკეთე ჰქმენ და მოიძარჯვე გონების თვალს.

თუკი სიკეთე განავლდე და სიავე აქე,
გახსოვდეს, პასუხს დაშაბდელის წინაშე აგებ.

უწყოდე, რაიც გითესია, მოიმიე მასვე,
ავი სთქვი? – შენივს სასმენელიც სიავეს ვასმენს.

მაღალგონიერთ არცა სხვათა სიავის სენა
მოუღლისთ ჭკუოდ, ავად არც თვით დასძარევენ ენას.

თუმცა... დეჰყანის ნაამბოზე სიტყვა რომ ვიწყე,
ისეც იმ ამბავს მიუებრუნდე, აჯობოს იქნებ.

სპარსულიდან თარგმნი
ბელა შალვაშვილი

* დეჰყანი – სამკალი შუბლების მწიხმოდგობელი

ტრისტან მაჩაბელი

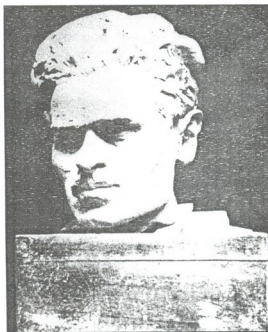
● ვალერიან გაფრინდაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, არჩილ მიაქაძე

გეომსახე ნიამოკაზი

№ 9

გეომსახე
1923

● ვალერიან გაფრინდაშვილის ბიუსტი - ავტორი აიკოპ ნიკოლაძე

„1893 წლის ბოლოს ვაჩხარაძე გამიწვიეს ადგილობრივ დრუჟინაში... მაისში ჩვეულებრივ „ბანკობა“ დაიწყო... ამ დროს ურთიერთობა პოზიციაში ილია ჭავჭავაძე - ი.ხ./ და ოპოზიციონერ ივანე მაჩაბელი - ი.ხ./ შორის იმ ზომამდე იყო გამწვავებული, რომ მათმა ბრძოლამ თავის წიაღში ჩაითრია მთლად ქართული საზოგადოება. შეიძლება თამამად ითქვას, ყოველგვარი საზოგადოებრივი ინტერესი გუერნდო მძევა და ერთადერთი საფიქრალი და სათქმელი ტფილისის სათავადაზნაურო-საადგილმამულო ბანკი და მის გარშემო გაჩაღებული მისლა-მისლა იყო. - წერს თავის მოგონებაში „ილია ჭავჭავაძე“ - ცნობილი მწერალი და თეატრალი, ქართული მხატვრული სიტყვის ოსტატი, შესანიშნავი მითხრობების, თეატრალური და მუსიკალური ნარკვევების ავტორი ილია ზურაბიშვილი, - მივიღ ინტელიგენცია, - ორ ბანკად გაიყო - ჭავჭავაძისებულ და მაჩაბელისებულ... ნათესაობაში, ოჯახის მილიანობაში, მეგობრობაში, და, ნუ გაგვივრდებით, თითო ტრფალივამაც კი გამოთმავი ხული შეიტანა ამ საბანკო ციფ-ციფელებამ. შავადმშავ, ცალკეულ ოჯახებში შვილი მამას აეშალა, მამა-შვილს, ცოლი-ქმარს, ქმარი-ცოლს, და-მამს და იყო ერთი ორომტრიალი...“

ამ ბრძოლის ერთგვარ ანარკულად აღიქმება დიდი ქართველი ლირიკოსისა და მთარგმნელის, თეატრალის და ესეისტის, სამშობლოსტური სკოლის ერთ-ერთი ფუძემდებლის საქართველოში, „ვისევერი ოდენის“ ბრწყინვალე წარმომადგენლის ვალერიან გაფრინდაშვილის ლექსი „ილია და მაჩაბელი“. ეს ლექსი თავფურცელადა პოეტის უთაროდო და დაუმუშავებელი ლექსებისა, სადაც იმეფათი სიმკვიერთი მოსჩანს ილია ჭავჭავაძისა და ივანე მაჩაბლის სლექსებისა და, სადაც ასევე მჭაფიერი მოისმის „ბანკობიდან“ სახელით ცნობილი ბრძოლების ექოც:

„ილია ამარტხებდა გამლეტის ორეულს, მოწყენილს, ჭირვეულს, ადრინანს, - შორეულს, ილია გრგვინავდა,

წვევის მსგავსი, მას გადადიდა კლებები თავზე გამორღნენ ერთმანეთს მუდმივი ბრძოლებით, ოდესმე შეკობარნი და თანატოლები.“

ვინ იცის, რით დამთავრდებოდა ეს „ორთაბრძოლა“, რომ არა 1889 წლის 26 ივნისი, როცა უკველივ გაქრა ივანე მაჩაბელი. საუკუნის წინათ დატრიალებული ეს ტრაგედია, რაც მიიღო სიტყვაგამხული ქართული მწერლობის, ქართველი საზოგადოების ტრაგედია, ადრე არასდროს განელდება.

იგი მოუშორებელ დაღად გადაეცემა თაობიდან თაობას. ეს ტრაგედია ივანე მაჩაბლის სიცოცხლის ბოლის ჩამოწოლილი მარად გაუფანტავი ნისლია:

„... შემდეგ გაეხვია ნისლში მაჩაბელი,

თითქოს უცაბედად დაეშვა კრეტსაბმული. იმას დაეშებნენ კიბის, მდინარეში. იმას დაეშებნენ საზღვრების გარეშე. აკაკი დარბიდა თავგულმოვლავილი, ექებდა მაჩაბელს, ისე ვით შეშლილი.“

1907 წლის წინამურამა კვლავ შეაერთა „ბანკობას“ გაათრებულ ბრძოლებში შორეინალი - ილია ჭავჭავაძისა და ივანე მაჩაბლის არტუო დიდი ხნის წინათ გაყრილი ჭებო:

„ილიას შოკონდა მეტოქე უელო - იგი აღარ იყო ახლა შორეული.

შავ ბეღმა ისინი კვლავ დაამობილა... მათზე განწირული თუ ვინმე ყოფილა!“

აქვე შეუძლებელია მკითხველს არ შეგახსენოთ ცნობილი ქართველი მწიგნობრისა და საზოგადო მოღვაწის ზაქარია ჭიჭინაძის ერთი წერილი - „ივანე გიორგის ძე მაჩაბლის დაკარგვის ამბავი. აღწერილი მომხდელი და ნახულის და გაგვიანდის ამბავი“. რამეთუ აქ წერილის ავტორი ბევრ საგულისხმოდ და დამამძიმებელ გარემოებას ჰყვინს ნათელს, ზაქარია ჭიჭინაძე, მომსწრე და მხილველი ამ ამბავისა, ღრმა გულანტკვილით წერს: „ჩვენ ამთავდ ვერცერთს ვერ გავემეტებთ, თავის წინაშე ივანე მაჩაბელიც მართალია და ილია ჭავჭავაძეც. აქ მტყუანნი არიან მათი მგეო-

ბრები. ამითი ნაცნობობა, რომელიც მათ ვარს ეხებოდა და თანაც სასტიკად შმაბადნენ. სულ ასეთი კაცთა საქმა ამ ორი კარგი მოღვაწის ერთმანეთზე გადავიდებდა და გადამტერებდა. სამწუხაროდ, ასეთ სტუმართაგან მიტანად ჭორებს თუ მართალ ამბებს აღარც ილა ჭაჭაჭავამ უკვირდებოდა, იგიც ისე აკვირდებოდა თუ ქვემოთვე გველაშუქებს დამორჩილებული და აყოლიებული, რომ თეთი თუ ბრძენი კაციც განხა მათი ვერაგობის აწყობა და მსხვერპლი, თეთი თუ გონიერი ადამიანიც კი ჩაივლიდა თავის ნაცნობთა შურიანობის და მტრების ჭორიანობის ფურღელულში...“ /ავტ. ქართული წიგნი, 2002, მარტი, N3/.

აქვე მინდა ერთი საუბარიც გაეხსენო, რომელიც შედგა 1966 წელს ლიტერატურის ინსტიტუტში, პოეტ-ავადმიჯნოს ვიორგი ლეონიძესა და ცნობილ ქართველ ისტორიკოს სარგის კაკაბაძეს შორის. საუბარი შეეხებოდა რაკო წერეთლის წერილს, სადაც საყარავნოდ ახსენილი იყო ივანე მაჩაბლის გაუჩინარების საიდუმლოება.

„აკაკის წერილი ჰქონდა დღითევ ბული, ჩემი საყვდილია 10 წლის შემდეგ გახსენილი, - აღნიშნა მეცნიერმა. წერილი საისტორიო-საუნივერსიტეტო მუხეუშში გახსნეს, რასაც დაესწრნენ ხ. გორგაძე და მ.ფილიქოშვილი. როგორც ჩანს, წერილში იმდენად არასასაძმოლო ფაქტი იყო გახსენებული, რომ მეცნიერებმა წყაითხისთანავე გადაწყვიტეს მისი დაწვა. ასეც მოქცნენ, თუმცა წერილის შინაარსი, მანც გახსნურდა.“

როგორც შემდგომ გაირკვა, მელიქ-სეიბიძეს ეს ამბავი ცილისთვის უამბნია, რომელიმე ცდურებს ვერ გაუცლო და საიდუმლო ვერ შეინახა...

იღია ჭაჭაჭავაძისა და ივანე მაჩაბლის თემას ერთ-ერთი განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ციხეფრანსწილუების ლირიკულსა თუ პირობულ ქმნილებებში. ვის არ ახსოვს ქართული პოეზიის პიანდის - კოლაუ ნადირაძის შედევრები: „ივანე მაჩაბელს“, „წინა-მრდიან საყარამომღე“, იღია ჭაჭაჭავაძის სახე წამოიჯარ არ მორდება ტოცა ტაბიძის დიდი შთაგონებით აღბეჭდილ წერილებს: „ქმნილი რომ განჩნდნენ დადასტებია, - ხანგამისი აღნიშნავს ტციანი ტაბიძე წერილში -

„იღია ჭაჭაჭავაძე.“ - ისინიც ვერ უარყოფენ იღია ჭაჭაჭავაძის ფიგურას... იღია რომ გამოკლდეს მეტერამტე საუკუნეს, მაშინ იქნებოდა საქართველო სამუდამოდ დაბნელებული“.

თეთი ვალერიან გაფინდამშვილი თავის წერილში „შენიშვნები იღიაზე“ საკულტურულად აღნიშნავს: „იღიას მსატერად პირობაში ქართული სიტყვა ავიდა იმ სიმაღლქმე, რომელზედაც ქართული ლექსი ავიდა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში.“

ლექსში „იღია ჭაჭაჭავაძე“, რომელიც პოეტმა იღია ჭაჭაჭავაძის დაბადებამდე 100 წლისთავს მიუძღუნა, ასე მიმართავს მას: „იღიადაზე მეტო იღია! და შედეგ...“

„ქართული სიტყვის იყავ როდენი. აღზარდლ ლექსი, როგორც თაველი. პოეტო! შენი თქმა რაოდენი ხმარობს იხე, ვით რუსთაველი.“

თუმცა, ამავე დროს ვთავაზნებოდა ივანე მაჩაბელს. თავის მიერ დაარსებულ ჟურნალ „გეოცნებე ნიამორებში“ /1923, N9/ ვალერიან გაფინდამშვილი სულისშემტრული სტრიქონებით აღმოთქმავს: „ლირიც ის მთვარანი დამევა, ღირსსაც მოკლეს ივანე მაჩაბელი და სიხურეს მაბარებს მისი სისხლანი სხეული. მაჩაბლის მთვარის ნიშნის ქვეშ მიდის დღეს ქართული ლირიკა და ვერ ნახავს დამშვიდებებს, სანამ არ აღმოაჩენს მის სამარეს, სანამ არ მოინანიებს თავის დანაშაულს.“ ხოლო უფრო ადრე, 1922 წელს დაწერილი ლექსში „ივანე მაჩაბელს“, ღრმა ჭირისუფლის განცდილი ადვილ სტრიქონებს სიღრმის ქართული შერლობისა და კულტური-სათვის ამ მარად სანუკვარ, უპიროფასეს სახელს: „მე ერთად ველოვბო უცნობ მაჩაბელს და მას დაყარგულს შორედო ფორინტზე.“ ქართული თეატრის გამობრწყნება ხომ დიდი ინგლისელი დრამატურგის შექსპირის ტრაგედების ივანე მაჩაბელსეულ თარგმანებთან არის დაკავშირებული. ამიტომაც შექსპირი და მაჩაბელი ორ უძვირფასეს განუყოფელ სამკაულად ახლავს ვალერიან გაფინდამშვილის მდიდარ ლიტერატურულ შემოქმედრობას, მის ბრწყინვალე შეხებას, ლირიკულ ქმნილებებს და ვველგან, დიდი ოსტატობითა და პოეტის უკიდგანო ფანტაზიით აღბეჭდილ სურათებში, გულმეხნარადა წარმოინახება ივანე მა-

ჩაბლის ტრაგედული სახე. პირველ-ჯერ ვლისა, მაჩაბელი მისთვის პოეტია, უდიდესი შემოქმედი, შექსპირის მეტოქე და ამიტომაც მოისხენებს მას პოეტად „დაწყველილი პოეტების“ - ჩატერტონის, რემონს, ბესივის, ვილდე-დელოდ ბაზის გვერდით.

ვალერიან გაფინდამშვილის პოეტურ მეტყველებში ყოველ სიტყვის რაღაც დამპყრობელი, მაგური ძალა ენებადა, იმგვარად აქვს ისინი დედლირიკოს განლაგებულ, მეონისს ლულიერი გრადაციების მღიერი იმპულსები მიედინება მათგან. ასეთი შეგარბნებით განიცდებდა მისი უბრწყინვალესი ლექსები: „პოეტის დილორბან“, „წმუქმუქების სიძღერა“, „წვიმის სექტკალი“, „მუსიკალური მორგი“, „პაუდე ინგროფიკას“, „შემის მეორე“, რომელშიც დიდი ტრაგედიმთაა გადმოცემული მაჩაბლის დაკარგვით გამოწვეული პოეტის მუხნარება, თავის ცისფერყანწულ მეგობრებთან ერთად.

თავიდან შეხსანიწვე მთავრმუნელს, რომელიც „თეატრის ერთ მთავრებს“ უწოდებდა საკუთარ თავს, შესანიწვე ლექსებსა და პოემებთან ერთად, არაერთი პიესა აქვს თარგმნილი: შილერის - „ჟანალიტი“, გუტკოვის - „ურთელ აკოსტა“, ბენ ჯონსონის - „ვოლობანე“ შელის - „ჩენში“, ჰაიუგოს - „რუი ბლან“, წლების მანძილზე წარმატებით რომ იღებებოდა ქართულ სცენაზე. ამიტომაც, ცხადია, თეატრისადმი მისი უსახებლო სიყვარულიც განაპირობებდა შექსპირისა და მაჩაბლისადმი მის უკიდგანო სიყვარულს, რასაც მოწმობს, ვალერიან გაფინდამშვილის მთელი ცვალი ლექსებისა „მაჩაბლის მთვარე“ და „აოულებიტი.“

ტრისადი მაჩაბლის ხელმოწერილი არის დაბეჭდილი ვალერიან გაფინდამშვილის წერილი კოლაუ ნადირაძე („ნამიორები“, 1920, ა. პუშკინის ლექსის („ჩაადავკეს“) თარგმანი, მისივე ლექსი „ზღვა“ („ზღვას ენატრება იფის პატარა“), „პარიზის კომუნა და ქართული მწერლობა“, „ჩვენი ქართული სვეტები“, ხოლო მცირე ინფორმაცია - „ოპერის თეატრი“ დაბეჭდილია „ტრისტანის“ ხელმოწერით.

ციური ხათერკალი

(გაგრელებმა შემდეგ ნომერში)

23780

როგორ ცხოვრობს მხატვარი ქვეყანაში, სადა...

ისეთი, გავიდა და დამთავრდა. ის უკვე წარსულია.

მოხუცი სვანის ქალი თექას თელავს. ქალი, როგორც ყველა მოხუცი დაძარღვულია და როგორც ყველა სვანი – კლდის ნატეხი. თექისგან, ბუნებრივია, ქულს გააკეთებს და ამ ქულს სვანი თავიდან არ მოიშორებს. თექა ზამთარში თბილია, ზაფხულში კი კარგად გიცავს თაყარა მზისგან.

ეს ქალი ლეო ჩხილაძის დიდი ბებიია ბაბი ბენდელიანი.

ეს სურათი კი ლეოს ბავშვობისდროინდელი მოგონება და განცდა. პირველად მაშინ ნახა, როგორ ითულება თექა, რამდენი შრომაა საჭირო იმისათვის, რომ მატყლი იმ მასალად გადაიქცეს, რომლისგანაც ამდენი რამ მზადდებოდა ძველად და უკვე ახლაც. ილუზია, თითქოს ეს ადვილი საქმეა, ბუნებრივია, არ პქონია, მაგრამ თექას განსაკუთრებული ფიზიკური ძალაც სჭირდება და დროც. ქალისთვის ნამდვილად მძიმე საქმეა, მაგრამ ლეოსთვის ეს უკვე გენეტყურია.

ლეო ჩხილაძე ფერმწერია. სამხატვრო აკადემიის დამთავრების შემდეგ მუშაობდა ფერწერაში, მოაწყო რამდენიმე პერსონალური გამოფენა. თექაზეც დიდი ხანია მუშაობს, მინანქარზე – დაახლოებით 2 წელი. ბოლო დროს თითქმის აღარ ხატავს საღებავებით, თორემ მისი თექები მე ფერწერა შეგონა. მერე ეს ამბავი ხან ცუდ განათებას დაეპარალე, ხან დაუღვევრობას. მოკლედ, თექაა, როგორც ფერწერა და თან ძალიან პავს ავტორს. რითი? ძალიან გახსნილია, მაგრამ დისტანცია აქვს: – აქამდე მობრძანდი, გენაცვალე. აქ შესდექი, აქ კი მარტო მე ვარ, უკაცრავად. ეს ხასიათია და ჩანს ყველგან, რასაც ლეოს ხელი ეხება. ესაა მინანქარი, რომელიც საოცრად ფერადოვანი და პარმონიულია; თქვა, რომელიც ხან ისეთი ჯიჯვავია, როგორსაც მხოლოდ ძველები აკეთებდნენ მთაში, ხან ურბილესი ქსოვივითი ნახი, ხან ისეთი, საერთოდ ვერ იფიქრებ, რომ ასეთიც შეიძლება ხის თექა.

თავიდან ძველი დასაჯერებელია, რომ ამ ლამაზმა, განებივრებულმა (პირველ რიგში, ყველას სიყვარულით განებივრებულმა) ადამიანმა ასეთი რთული, თითქმის მამაკაცური გზა აირჩია ხელოვნებაში. რატომ ფერწერა, თქვა, მინანქარი? თან თითქმის სამივე ერთად. როგორც თვითონ თქვა, აკეთებს იმას, რაც იმ წუთით უკეთ გამოხატავს მის შერჩენებებს, სადაც უფრო სრულად აისახება მისი გრძნობები. სწორედ ამის მიხედვით წვევტს, თქვა იქნება ეს თუ მინანქარი. ბოლო დროს

რ

ოგორ ცხოვრობს მხატვარი ქვეყანაში, სადაც მდიდრებს უნდათ უფრო მდიდრები ეგონით სხვებს, თვითონ კი ცდილობენ გააკეთონ პატარა, სასაცილო ეკონომიები ლამაზი ნივთების შექმნისას?

როგორ ცხოვრობს მხატვარი ქვეყანაში, სადაც სურათის ხშირად ავეჯის ზომის მიხედვით ყიდულობენ?

როგორ ცხოვრობს მხატვარი ქვეყანაში, სადაც მეგობრები ერთმანეთს არ უშხელენ, ვისგან იყიდეს სამკაული ან კაბა?

ეს ყველგან ასეა თუ მხოლოდ აქ. სადაც ჩვენ ეცხოვრობთ, სადაც მხატვარი ცხოვრობს და ყოველ გაყიდულ სურათს ან ნივთს სინანულით ემშვიდობება. ასეთს მეორეს ვეღარასოდეს დახატავ, ის ერთი წამი იყო

ფერწერისათვის გედარ იცლის. იტალიურ სკოლაში, სადაც მისი უფროსი გიგონა ნანუკა სწავლობს, ხატვას ასწავლის, მუშაობს სახლში, აქვს მაღალმა-სალონი, სადაც თავის ნახელავს ფენს. ძალიან ძნელი ყოველდღიურ შემოქმედებით საქმიანობასთან ტექნიკური პრობლემების გადაწყვეტის შთაეცება, ურთიერთობა მკერავებთან, ოქრომჭედლებთან, რომლებიც მის მინაქარს საბოლოო სახეს აძლევენ. ეს სამუკალები უკვე კარგა ხანია უმშვენიერეს საწუქრებად იქცა, ერთია მხოლოდ, მის ახალ მფლობელებს ხშირად ეძნელებათ ავტორის ვინაობის გამჩვლა. მიუღ ამ გაწამაწის ემატება მოდელირება. ფაქტობრივად, შეიძლება თავიდან ბოლომდე შემოსოს ადამიანი, ხელში თავისივე ჩანთა დააჭირინოს, შეამოს საყუთარი სამკაულებით. ეს ვეწლაფერი მის სალონში შეიძლება შეიძინოთ, რომელიც ახალ სავაჭრო ქსელში „ჯი-თი-სი“-ში მდებარეობს.

თუ ჩასაცმელი ან სამკაული შეეკვიით მზადდება, იმედი გქონდით, ის ზუსტად ისეთი იქნება, როგორიც ვეწლაზე მეტად მოგიხდებათ, თანაც ისე, რომ თქვენ თვითონ ამის ლიფზე გვიან გაივებით. ჯერ ჩაიცივით, გაიცივით, მორგეთ, სარგისთან დატრიალდით და ქუჩაში გადით. დასკვნა შემდეგ გააკეთეთ. დარწმუნებულნი იყავით, ასეთი სხვას არავის ექნება, ვეწლაფერი ერთადერთია. ასე შეკრა ლეიომ ულამაზესი საქორწინო კაბა თავისი რძლისთვის 49 მეტრი ტოულის, თექისა და აბრეშუმის თასმებისგან. ტოული და თექა ერთად? ერთად და თან ისე, რომ თექის უნაზესი ნაწილები ორმაგ ტოულში ზაფხულის მზიან დღეს საიდნადაც გამოჩინდ თოულის უზარმაზარ ფიფქებს ჰკავდა.

ხოლო პირველი ნიშანი იმისა, რომ ლეიოს ნახელავი ძალიან თანამდროვე და თანაც კლასიკურია ისაა, რომ მისი ნახელავი ავეიათ მის ულამაზეს თინეიჯერ დისწვილებს, კლასიკურ დებს და აკადემიურ უფროს თაობას. ვეწლას ძალიან უხდება და ვეწლა არანეველუბრივად, კომფორტულად გრძნობს თავს.

და მასიც:
როგორ ცხოვრობს მხატვარი ქვეყანაში, სადაც მდიდრებს უნდათ, უფრო მდიდრები გვიროთ სხვებს, თვითონ კი პატარა, სასაცილო გეონობიებს ავეთებენ ლამაზი ნივთების შექმნისას?

როგორ ცხოვრობს მხატვარი ქვეყანაში, სადაც სურათს ხშირად ავევის ზომის მიხედვით ყიდულობენ?

როგორ ცხოვრობს მხატვარი ქვეყანაში, სადაც მეგობრები ერთმანეთს არ უხხელენ, ვისგან იყიდეს სამკაული ან კაბა?

ამას ჩვენ ვერ გავივებით, ეს მხოლოდ მხატვარმა იცის.

სონამაზის გაქვეთვები

„კარგი მერიდი,“ - ასე დააკვირანა მობზებლებმა სტუარდლესა ცხატანგ კეაბი-მის გმირი გაა დანულის ფილში „ამინი.“ კარგი კოსმეტუკა მართლა ძალიან მერიდა, სიღამაშის შერარწუნება კი ვეწლას გესურს, მიუხედავად იმისა, გვეჯეს თუ არა ამის საშუალება, და ვიდრე პოლიფილედი კონიასავით გავმოდრდებოდეთ, მოდი, ცენტრალენი ემწკობა ვიხმართ და ჩვენს ბებიების სიღამაშის სეფერში ჩაიხეულო.

ნიღაპი

დანიოჭებული კანისთვის
ერთი მოხარმული კარტოფილით, ერთი კვერცხის გულითა და ერთი სურვის კოჭი რითი მოზამზდეთ პიურე. ოღანუ შეადარეთ და თბილ-თბილ დაიდეთ სახეზე 15-20 წითი. შემდეგ ჯერ ცხელი, მერე კი ცივი წყლით ჩამოიბანეთ. ნიღაპი შესანიშნავად აქრობს დაღლილობის კვალს და ნიოჭებს ასწორებს.

მშრალი კანისთვის

ორი ჩაის კოჭი ცხიმიანი ხაჭო, ერთი ჩაის კოჭი ნებისმიერი ხილის წვენი, ნახუკარი კვერცხის გული და ერთი ჩაის კოჭი ქაფურის ზეთი გულდაგულ ახრისეთ და 20 წითი დაიდეთ სახეზე. შემდეგ წყლით ჩამოიბანეთ და სახეზე ვაერილის ან ჩაის ნაყენი შესისიო.

ცხიმიანი კანისთვის

ფორიოხლის რბილობა ხის კოჭით კარგად დახრისეთ და დაუმატეთ მიქსურით ათქვეული ერთი კვერცხის ცილა. მიღებული ფუფა დაიდეთ სახეზე, ვეწლეთ, მერედღე და ზემოდან ქაღალდის ხელსახოცი დაიფინეთ. 15 წუთის შემდეგ თოახის ტემპერატურის ანადურით წყლით ჩამოიბანეთ და ნებისმიერი მკებაკი კრემი წაიხიოთ.

წორმაღური კანისთვის

ერთი კვერცხის გული, ერთი სურვის კოჭი თაული და ერთი სურვის კოჭი მცენარეული ზეთი კარგად აურიეთ. სახე თბილი წყლით ჩამოიბანეთ და ნიღაბის ერთი ფუნა დაიდეთ. როცა შემწება - მჟორე, მერე - მესამე. 15 წუთის შემდეგ ჩამოიბანეთ.

დაფეცაში კრემი ხელაბისათვის

აიდეი სამ-სამი სურვის კოჭი კარტოფილის სახამებელით, ტალკი და მცენარეული ზეთი, 1,5 ჩაის კოჭი თოულის ფანგი, 1/3 ჩაის კოჭი გლიციერინი და 2,5 სურვის კოჭი წყალი. ვეწლა კომპონენტ კარგად აურიეთ, გააღატუნეთ შუმის ჭურჭელში და მაცივარში მოთაიჯეთ. რბილი მოძრაობებით შეიხილეთ ხელის კანზე დღეში სამჯერ.

თეატრი, სერეს სერესა იბარეში

ზღაპარი უფრო ეთქმის, მითი ან თუ გნებავთ სიზმარი, ვიდრე თეატრი. სტილიზებული ფოლკლორის თეატრ „ნაბაღაზე“ მოგახსენებთ, რომელიც სულ რაღაც ქვესი-შეიდი თევა გაისხნა და ამ მცირე დროში შეძლო თეატრალური საზოგადოების მოგადოება.

რუსთაველის გამზარის ორომტრიალიდან თეატრის ზღურძე გადასცდებით თუ არა, ულამაზეს სამყაროში აღმოჩნდებით, სადაც ორი ცვცსლოვანი საათის განმავლობაში მოისმენთ ომხიანად ნამღერ ღვთის სადიდებულს, იხილავთ უზადო სიმსუბუქეთა და მოღვტობით შესრულბულ ხანჯალოვით ალეისლ ცვეკვბს.

თქვენს თვალწინ საუკუნეები გაილეკბს, კადრბევაით წიაელის ვვლა ის ტოიელი და სიხარული, ქართველ კაცს გულით რომ უტარბეა დაბადრბიდან დღემდე. ისეი გრწონბა დაგეუფლბათ, თითქოსდა მთლიანად მოწყდით აწყოს, გარე სამყაროს. უფრო მეტიც, დრო ერთი ხელის მოქნევაით რამდენიმე საუკუნით გადაგისვრით უკან და... შორეული წინაბრბის წინამუ აღმოჩნდებით პრისპირი. იწყებენ რეკვას წარსულის ლანდბე, ქართულ რიტმს თქვნი აჩქარბული გულისცევის ხბაც ემატბა და მიხანიც მოღწყულია, მთლიანად იმუხტბეი ქართული გენით, ქართული სულით და გრწონბ, რომ ხელახლა იბადბე...

აჲ ასეც იყო ჩაფიქრბული... ფოლკლორული თეატრის შექმნის იდეა სამხატვრო ხელმძღვანელს ქან ნინო ტურაბელიძეს ეკუთვნის, მაგრამ მის განხორციელებას წლები დასჭირდა. ამისათვის სუბიშვოლების ანსამბლის მიტოვბაც კი მოუხბა.

– მოგეხსენებთ, დღეს ფინანსები ბევრ რამეს განსაზღვრავს, და ამდენად, რომ არა ბიზნესმენ ბაკურ კიდურაძის ყუთლი ნება, რომელიც ჩვენი თეატრის ერთ-ერთი დამფუძნებელია, ალბათ ეს იდეაც, სხვა უამრავი იდეის მსგავსად, განუორციელებლდ ოცნებად დარჩებოდა.

– ქართული ფოლკლორის უამრავი თავგანსმცემელი ჰყავს არა მარტო ჩვენს ქვეყანაში, არამედ მთელ მსოფლიოში. და მაინც, თქვენი აზრით, რა შექმენით განსაკუთრბული, სხვა ფოლკლორული ჯგუფებისაგან განსხვებული?

– ორი საათის განმავლობაში ცვდილობთ მაყურებელს ქართულ ფოლკლორზე დაფუძნბული ცვეკვა და სიძლედი ერთი კუბამით საქართველოს ისტორია. ქართველ კაცს, შეიძლება ითქვას, დაბადბიდან თან დაკვეება სიძღერისა და ცვეკვის ნიჭი. სწორედ ამ ნიჭის დემონსტრირბა ხდება ჩვენს თეატრში. ჯერ-ჯერობით მხოლოდ ერთი სპექტაკლი დავდები, მაგრამ ნამდვილად შეუცლით ქართველი და უცხოელი მაყურებლის ინტერესისა და სიმათის მოპოვბა. სპექტაკლში თავმოყრილია ცნობილი თემატი საქართველოს შესახებ. მათი თუ რეალობა იმდენად არის ერთმანეთში გადახლართული, რომ ძნელია მათი გამოჯნვა. ქალღმერთ დალის, მიგავეული ამირანის თუ ოქროს საწმისის თემატი, სრულიად ახლებურ ინტერპრეტაციას იძენს და ვფიქრობთ, ამიტომაც უყურებს მას მაყურბელი დიდი ინტერესით.

სპექტაკლში ყურადღება გამახვილებულია ვვლაფერზე, რაც კი ნიშანდობლივია საქართველოსთვის. აქ მოისმენით და ნახავთ თითოეული კუთხილის დამახასიათებელ თავისებურბებს, წეს-ჩვეულებებს. ლხინი ჭირი ენაცვლება, ქორწილს – დატრბა. მოგეხსენებთ, ომი და ცრემლი ქართველ კაცს ფხვბაფხვს სდევდა ოდიგანვე, ამიტომ ბუნებრივად ქღერს ქართული მაყრულის შემდეგ თუმური დალი, თუ სვანური ზარი.

ამასთანავე, შევეცადეთ კომპოზიციურად ისე შეგვეკრა სპექტაკლი, რომ საქართველოს თითოეული კუთხე ცალკე, დამოკუდიბლად კი არ ყოფილიყო აღბული, არამედ გვეჩვენებინა მათი ერთიანობის პოლიფონიურობა, რაც აკაცის გენიალური სტრიქონებით გააღერდბა:

„ჩონგური საქართველოა, სიმები ჩვენ ვართ ყველა“... თუ დრამატული თეატრის სცენაზე მეტყველებით გამოხატავენ სათქმელს, ჩვენ სიძღერისა და ცვეკვის ვარიაციებით „საუბრობით“. სათქმელს განზოგადბული და აბსტრაქტული სახით ეაწდით მაყურებელს, თუმცა მასაც ვუტოვებთ საფიქრალს...

– გაგვაცანით თეატრის შემოქმედებითი კოლექტივი.

– გვერდით მართლაც არამყუდობრივი აღმიანები მი-

დგანან, რომლებიც კარგად ერევიან თავიანთ საქმეში და, რომელთა მხარდაჭერის გარეშე მუშაობა ნამდვილად გამიჭირდებოდა. სცენარის შექმნაში დიდი დახმარება გამიწიეს ისტორიკოსმა სიმონ მასხარაშვილმა და კულტუროლოგმა ლელა იაკობაშვილმა. რეჟისორია გიორგი სიხარულიძე, მუსიკალური გაფორმება ჭაბუკა ამირანაშვილის და შოთა სამუიას ეკუთვნით. კოსტიუმების მხატვარი კი გახლავთ ანი ბაბილაშვილი. და, რა თქმა უნდა, პროფესიონალი მსახიობები, ახალგაზრდები, ლამაზები და საქმის უბაღლო ოსტატები, რომლებიც მთლიანად განსაზღვრავენ ჩვენი პროექტის წარმატებას.

- გასტროლებზე თუ ღადისბართ?

- გასტროლებზე გერ არ ვყოფილვართ, თუმცა უკვე მრავლად გვაქვს მიწვევები საბერძნეთიდან, გერმანიიდან, თურქეთიდან, სომხეთიდან. პირველი ტელევიზია, რომელმაც მთლიანად ჩაიწერა სპექტაკლი, სწორედ ერევნიდან იყო. იმდენად მოიხიბლნენ ნანახით, რომ დიდი სურვილი გამოთქვეს, ანალოგიური თეატრი თავიანთ ქვეყანაშიც შექმნან.

- ძირითადად ვინ არის თქვენი მაყურებელი?

- თავდაპირველად უცხოელები სჭარბობდნენ, თუმცა ბოლო დროს გაიზარდა ქართულ მაყურებელთა დაინტერესება. თინეჯერებიც ხშირად გვსტუმრობენ.

ამას წინათ უშინდესი და უნეტარესი კათოლიკოს-პატრიარქიც მობრძანდა სასულიერო პირებთან ერთად, რომლებმაც აღფრთოვანება ვერ დამალეს და ჩვენი საქმიანობის დალოცეს. სწორედ მაშინ გვითხრა ბ-ნმა თამაზ კვაჭანტირაძემ: გაყურებთ და მჯერა, ქართული გიმი არ გადაშენდებაო.

- საქველმოქმედო საქმიანობას თუ ეწევით?

- დიახ, ამისათვის კვირაში რამდენიმე დღე გამოევყავით. სპექტაკლს უფასოდ ეწევენთ ხედასხვა ორგანიზაციებისა თუ დაწესებულებების თანამშრომლებს.

- თუ ფიქრობთ სხვა ტიპის ღონისძიებების ჩატარებას?

- გაზაფხულზე ჩაფიქრებული გვაქვს ქართულ დიზაინერებთან ერთად მივაწყოთ ეროვნულ მითებზე შექმნილი ტანსაცმლის ჩვენება, რომელიც თეატრალიზებული და ცეკვის ელემენტებით უხვად იქნება გაჯერებული.

- მომავალი გეგმების შესახებ რას გვეტყვით?

- ამჟამად ემუშავით ახალ სპექტაკლზე, რომელიც ძველი თბილისის თემებზე იქნება აგებული და, სადაც ისევ და ისევ ცეკვითა და სიმღერით იქნება მოთხრობილი თბილისის ისტორია დაარსებიდან დღემდე.

პარალელურად ვეალებით საბავშვო თეატრს, სადაც ვაპირებთ დავადგათ სპექტაკლი ვაჟა-ფშაველას შემოქმედების მიხედვით.

როგორც ხედავთ, ჩანაფიქრი უამრავია, რომლის განხორციელება მაყურებლის მხარდაჭერის გარეშე ძალიან გაკვირვებულდება, თუმცა მათი იმედი ნამდვილად გვაქვს.

ნიჭიარები ფანიარვერკი

- თქვენი დიდი ოჯახიდან ხომ არ დავიწყდით?..

- გაღატაკებული არ იქნება ვიქცეა, რომ ჩემი ოჯახი, მართლაც სიღამახისა და ნიჭიერების ფეიქრევერეა. ვფიქრობ, მართლაც მათი სახელების ჩამოთვლა კმარა მთხველისათვის: მეღვა ჩახავე, კოტე მახარავე, თემურ ჩხვივე, მურაზ მურვანივე, შვეა მახარავე, ნანი ჩიქვინივე... დაიხ, საკმაოდ ბევრნი ვართ და ვფელანი ერთმანეთის მაგალითზე ვიზრდებით, ვსწავლობთ, ერთმანეთის ცხოვრებით ვცხოვრობთ. უღამახის ბებიები მეღვს. მეღვას არაფრთი ჩამოუვარდებოდა მამაჩემის დეღა, თბილისის „ქრასაოცად“ ცნობილი ტუსა გიორგობანი. ბაბუაჩემი - კოტე მახარავე კი ვარგნობით, ინტელექტით, განათლებით, ჯერტმენობით და უნიკალური მესიერებით საქვეწოდე იყო ცნობილი. „ადამიან-კომპიუტერს“ ვეძახდით. სამწუხაროდ, არცერთს არ გამოგვევა მისი თვისებები. ხშირად ვეჩიებოდით კოტე ბაბუას დაბადების დღეებზე სოფიოსთან, რომელიც გვთხოვდა მისთვისაც ბებია დავეცახა. ვინ აღარ იყობებოდა მათ ოჯახში: სპორტსმენები, პოლიტიკოსები, კომენტატორები, მსახიობები, ნათესავეები... იმართებოდა განუმეორებელი სადამოები, იყო დღეები, სიმღერა, მხიარულება... სოფიო უსავეარლესი ადამიანია, გამორჩეული კომუნიკაბელურობით. ისეთი სიხლოვე გვაქვს, რომ დავამატებ: ორი კი არა, სამი უმწვენიერესი ბებია მეღვს. რაც შეეძება დღეაქვს, მისინარი ლთისინიერი არავე მეგულეღა, დიდი სივეარული და ერთგულეღა შეუღლია. მეგობრებთან ბოლომდე გულგახისინიღა, მისთვის მთურებლად ეჭვიანობა, ეჭვი პიროვნების არასრულგახისინების ნიშნიაო, ამბობს. შეუღლია თვალდახუჭული

ყოველივე შექელო, მწვენიერი წყვილის - შვეა მახარაძისა და მურაზ მურვანიძის უმცროსი ქალიშვილი, ცნობილი გრიმირი-ვიზაჟისტი ანა თავისი ახლოგზრდელი ცხოვრების შესახებ ვეღვება. მისი მწველი გაბომბეველიღა, მომხიბლავი ვარგენობა, თუ დღეღა საუბარი მისსავე სულის ვეგახტავს.

ენლოს ადამიანს. არასოდეს წუწუნებს, ღმერთი დავგვის, რაც მოუცია იმასღა წავგართმევსო. მე და შვეა მარტო დეღა-შვილი კი არა, მეგობრებიც ვართ. შვილმა დეღას არასოდეს უნდა შექედროს საწვენი სიტვეა. დეღის ვულს ვვეღვებ მეტად შვილის საწუზარი სტეგა. თუმცა, რაც დეღამ ჩემს გამო ვადიღანა, ენთი აუწვერღია.

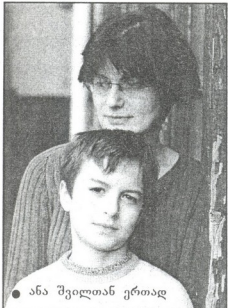
- რა განსხვავებაა გრიმირსა და ვიზაჟისტს შორის, სად მიღვე განათლება?

- პოლანდიაში - ამსტერდამში ვსწავლობდი. ვარ გრიმირ-ვიზაჟისტი ანუ უხეშად რომ ვთქვათ, სახის მცოდნე. შვეის სტუღია - „მომარტ მეიქვე სტუღიო“. ვუმუბო კლიპებზე, მსახიობებთან, მეღვს სტუღენტები, რომლებიც მომავალში სასალონი-სატელევიზიო ვიზაჟისტები ვახდებან. მინდა შევექნა საგრიმირო სააქტო, საღვ დამხადღება პარიკები, მინიონები, მისაწებებელი გრიმი. თუმცა ჩემი ვევების შესახებ ბოლომდე არავეღს ვამბობ, რადგან ცოტა ცრუმორმუნეც ვარ. საერთოდ, ვიზაჟი მიღვე მსოფლიოში მჭირი სიმორენება. ჩვენი მჭირი ეკონომიკის გამო ჩვენთან ნავლებად დავგახეული. თუმცა იმღე მექვს, ეს დარგი საქართველოშიც აღორძინდება. რისთვისაც უკვე შემხადღეულია ნიღავი. მეუბნებიან, მოსწავლეებით თავს ნუ იტვირთავ, კონკურენტები ვაგინდებო. მე კი საქმისადმი ვეოისტური მიღვომის წინააღმდეგე ვახლავართ. საერთოდ, რაც მეტი იქნება კონკურენცია, პროფესიონალებში უფრო ამადინდღება. მე ჩემი სტლი და ხეღვა მექვს. ვველა ადამიანი ინდივიდუალური შემოქმეღია. ვერ ვეველები გაუთავებულ პროფესიულ წინააღმდეგობებს, რაც მეტნი ვიქვებით, მიი უფრო წაადღება საქმეს.

- პირად ცხოვრებაზე რას ვევეტყვით?

- მეღვს თერთმეტი წლის მურაზ მარგოშვილი. მოიერებით მეუღს ვეგახი. ჩემი ასაკის ქალს მეტი რა უნდა (ოცდაათს ახლანან ვადაბიჯე). მეუღლესთან დამორბეული ვარ, ვვეღავერი ისე მოხდა, როგორც უნდა ყოფილიყო. კარგ მეგობრებად დავჩრითი, საზღვარგარეუ ცხოვრებით. შვეა ცვალებად ბუნების ბავშვია. რომელიღა პროფესიისადმი გინსაკურთხეულ ინტერესს არ ამღავენებს. ზოგჯერ შვეა ბნობს უხმარება, მის სპექტაკლში მანტრუნა ვანსახივერა. საოცრად მზრუნველი და მოამავე მთოვე ბებია ჰეღვს, ცალკე თეღა, ძალიან ბევრ რამშიც ვევეხარება.

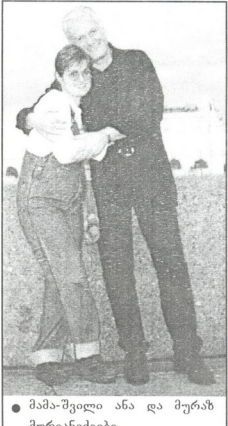
- რომელ თეატრებში მუშაობთ?

● ანა შეილიან ერთად

● ნატო შეილი და ანასთან ერთად

● მამა-შვილი ანა და მურაზ მურგანიძეები

– ძირითადად, კინოსახიობთა თეატრში. ხშირად მიწვევენ შობარდ მაყურებელთა და სამეფო უნის თეატრებშიც. მაქვს პერსონალური მიწვევებიც, ამას ემატება კლინიკა, სტუდენტები და ა.შ. მთლედ, სამუშაოს ნაკლებობას ნამდვილად არ ვუწვივ.

– ოჯახის წევრები ხშირად იყრებიან?

– ჩვენი თავშეყრის ადგილი მედიო ბუბოსთანაა. რელიგიურ დღესასწაულებსა თუ დაბადების დღეებს ერთად აღნიშნავთ. მედიო ბუბას სამი შვილი, უმარავი შვილიშვილი და შვილიშვილი ჰყავს. ზუსტად არც ვიცი, – რამდენი ვართ, ნამდვილად არ ღამთილია, მაგრამ საოცარი სახალოვე გვაქვს.

– ბედისწერის გავართ?

– რა თქმა უნდა, რაც აღმართის თაყვ ხდება, ყველაფერი ბედისწერაა. ბავშვობაში გაუცინობდნენ ბალერინობაზე ვიცინებოდი. ნატო დაძმარა, – ბალერინის კარგი მონაცემები ჰქონდა, ამბობენ პუტუნა, სახეს ბავშვი იყო. მე არ მახსოვს ასეთი ნატო. თავიდან მიხლდა, მხატვარი ვყოფილიყავი, მამასაც უწოდდა მხატვრებთან მიყვარდებოდა, რადგან საკუთარ შვილებთან მშობელი ჰქონდა. ვეფერიც ვიყავი, მაგრამ ვინაშაც და იმედები ვერ გავამართლებ კარგად ვეკარგდი, ვქსოვი, ასე რომ, შეიქმნილი სული ნამდვილად მქონდა. მშობლებს ჩემი უაზრო აზრებებით არახლოვდნენ. ვაწუხებდი,

წინარი ბავშვი ვიყავი. გურამ მედიოვამ „გოჭკატუნა“ მწიგნობარტეა, ნატოს – „წიგნობანა“. საინტერესო აღმართების გარემოცვაში ვიზრდებოდი.

– როგორ შეაფასებთ ვინაისტ ანა მურგანიძეს?

– ჩემს თავს შორიდან ვერ ვუყურებ, მისამართებს შექება, თუმცა კომპლემენტების მრცხენია, ბუნებით სიბართლის მოყვარული, მორცხადებული აღმართი ვარ. არასოდეს ვიტყვი დამბუღებულ ტყუილს, როცა კვილი ტყუილს თქმა მაინც მიწევს. ვიტანჯები; სიყვარულს ბოლომდე ვაყვები, ნახევრად შეგობრობა არ მწამს, ჩემი უახლოესი მეგობრები (იცინის და თითქოს) სხვადასხვანაირი ბუნების ათი გოგონები ვართ. ვთმანეთს ვაყვები, მათთან ურთიერთობა საინტერესოა. რუსული სკოლა დავამთავრე, საკმაოდ დიდი ვიყავი, ქართულად სიტყვას ვერ ვერ ვამბობდი. საბედნიეროდ, მედიო ბუბომ დიდი ამაგი დაძმარა, – სწორ მეტყველებს შემჩნია. თორემ მქონდა მართლაც მძიმე პერიოდი, როცა სამი უნა ერთმანეთში მტრებდა. ჩემი დღეგანდელი ყოფა, ბედისწერამ განაპირობა. მამანა, რომ ჩემი თავი ვიპოვე. ბედბერი ვარ, რომ საინტერესო პროფესია მაქვს. მყავს შვილი და გარს მახვევან უსაცარესი აღმართი.

– ერთ-ერთ ინტერვიუში ქანა მკამ თქვა, რომ არაღმერთის შეწვევა თუ უფლის წვალითა, არცა ექვს წლამდე დამოუკიდებლად გადაადგილება არ შეეძლო...

– ბევრ რამეში მედიცინა უსუსური აღმოჩნდა. მე და დედას ხშირად არ გვეჯერდა ექიმების. ხანდახან მე უფრო ვგვრნობდი, რა უნდა მეკეთებინა. ხანგრძლივად მუერნალობამ მოსკოვში, ევკატორიაში, ჩეხეთში, ამსტერდამში და დედამების შუაგურამ მე დედლობამ, საბედნიერად, ნაყოფი დაგმოილი. დარწმუნებული ვარ, რომ რწმენამაც გვიშველა. წუთითაც არ გვიფიქრია, რომ საშუალოდ გრძლს ვეწვიოდი მიჯაჭვული. ექვსი წლის ვიყავი, მართლმან ჩემი მთავრად დაბადება რომ მოხდა. ქეიშეხეთში ვისვენებოდი. დიდ აივანზე ბავშვები დაჭერბანას ვიამბობოდი, მე რა მოთამაშე ვიყავი, კედელ-კედელ დავდიოდი. მიზიოდენ რამეცოდი, დამოუკიდებლად ვაბამდევა ნაბიჯები, და უკვებ მოხდა სასწაული. სრულად მოულოდნელად დიდი ვერანდა ვავიბინე, მაგრამ შეუმჩნა და ვაეწერიდი. ბავშვს არასოდეს ახსოვს პირველი ნაბიჯები. მე კი ეს ყველაზე ნაოლად დამამახსოვრდა. ჩემთვის დაუეწევარია ამსტერდამის სარეაბილიტაციო ცენტრი, იქ პოლანდიელი „დედ-მამა“ მყავს, იხინი საუკუთარი შვილიეთი მივლიდენ, თავად ორი გოგონა ჰყავს, ხანდახან, როგორც ნამდივილი დები, ისე ვწუბობდით. დედამ ჩამიყვანა, მათთან დამტრვა და ცხრა თვე მათ ოჯახში ვცხოვრობდი. შვიდი წლის წავედი სკოლაში. მე და ნატოს უფროსი და გვეყავს მამას პირველი ქორწინებიდან. მამა ცნობილი მხატვარია, ჩემი პროფესიის არჩევამ მან თამაშად დიდი როლი. სულ მის სადკორაციოში ვიყავი, ხან სასტეპეტრბურგის, ხან – მოსკოვის თეატრებში. მამა თავად აყვითებს ყველაფერს, აზავეებს საღებავებს, იმ საღებავების თენი ჩემთვის ბეგრ რამეს ნიშნავს. როული მისია ავისრიათ სუფატრის მხატვრებს. მამას ბევრ პროექტზე უწევს მუშობა. მაკას ქორეოგრაფიული სასწავლებელი კი ვინ არ იყის. მე ვამაყობ ჩემი მშობლებით და მორცხადებული საქმიანობით ვცდილობ. მათი იმედები გავამართლო.

თანამედროვე ნორვეგიელი მწერალი გრუ დალე სამწერლო ასპარეზზე 1991 წელს გამოვიდა ნოველების კრებულთი „მოთხრობები ბედისწერაზე“. მასვე ეკუთვნის მთელი რიგი საბავშვო წიგნები, ნოველებისა და ლექსების კრებულები და მანის,

სამშობლოში, ბირველ რიგში, ცნობილია როგორც ლირიკოსი.

გრუ დალეს მშანია, სააშკარაზე გამოიტანოს სიძულვილი და ეჭვი, რათა გამოათხზოს და ჩააფიქროს მეთხველი.

გრუ დალე

შატვარი ცინარა ტერელაკი

მხოლოდ ერთი საათის შემდეგ დაიწყო ამაზე ფიქრი. შე- მოსასულელი კარი გავაღე, უფრო კარგად რომ დამეკლო ყური. მის საქციელს არ პგავდა. სასტუმრო ოთახში ფანჯარასთან მივედი, საიდანაც შორ გზას დავინახავდი. წინ და უკან დავდიოდი, წინ და უკან, წინ და უკან. რამდენიმე ჭიკა გავრეცხე. ბავშვებს ვახშმად ბუტერბროდები მოვუშხადე. კვლავ ფანჯარასთან მივედი. ხრეშზე ბორბლების ხმას მი- ვუგდე ყური. ექვსი საათისთვის მოვალე, დაიბარა: ექვსი საათი. და, რადგან ექვსი თქვა, ადრე არავითი არ მოვი- დოდა. მაგრამ, არც ექვსს ვადაცდენდა. ზუსტად ექვსი სა- ათისთვის შემოუხვევდა გარაჟთან და მე გავიგონებდი მანქა-

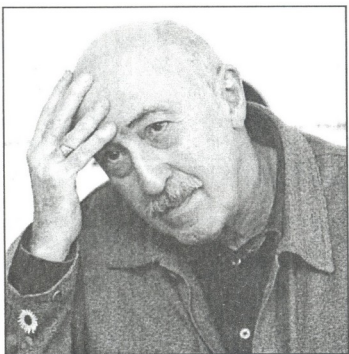
ნის კარის მიხურვის ხმას. გარაჟის კარი. მისი ფეხის ხმა კიბეზე შემდეგ, შემოსასულელი კარი. თითქმის ასეთი თა- ნიმიძეურობით მესმოდა ხმები ჩვეულებივ. მხოლოდინი არა- ფრისგან გამოწვეულ ექოს პგავდა. ღერეფანში გავიქეცი, ვვლით ხელში. მაგრამ, იგი არ იყო. რვის თხუთმეტი წუთი. რვის ნახევარი: სულაც არაა აუცილებელი, რამე მომხდა- რიყო. ნამდვილად, დრო გამოეპარა. ან, იქნებ, საბურავი და- ეშუა. კაკაო მოვალდე. კრემიც აეთქეფე და ბავშვებს შო- კოლადის ფილა დაუტეხე. მანქანის ხმა გავიგონე, ფანჯარას მივაწვდი, მაგრამ მისი მანქანა არ იყო. უცნაური შე- გრძნება დამეუფლა, რომ ამ საღამოს... ამ საღამოს... ერთ

დღესაც ხელს ხელდა, საავადმყოფოს მანქანა სადარბაზოშიან.
 ნუთუ მკვლე, სწორედ ახლა, სწორედ დღეს? უცეროსი
 შეიძლე კალთანი ჩავისვი და შუბლიდან თმა გადავუწვი. შო-
 კოლადით მოვიტყუე მსუქანი, თბილი ხელები სამზარეუ-
 ლოს პირახსოცით გაუწმინდე. ფეხებიტო გარეთ, სიმწე-
 ლში ვეიპე. სინელები, რომელიც თოაზში ყველა მხრი-
 ან იჭრებოდა, გული მიგარბნიდა, რომ იგი დღეს მოკლე-
 ბოდა. გავიძემისთანავე ამაზე ვფიქრობდი. მინც, რატომ
 ვფიქრობდი? გზიდან აცდა. ნათლად დაეინახე, სად მოუცე-
 რდა მანქანა. გზაზე, მოსახვევთან, სადაც ხშირად მოიწიული
 იყო. ხეს დაეკვება, ან სახლის კეკლეს, ან იქნებ სიხანის
 ბოძს. ბაუშეებმა ჩხუბი დაიწყეს იმაზე, თუ რომელს შეხვდა
 ყველაზე მეტი შოკოლადი. მათი დაძინების დრო იყო. ბა-
 უშელები კიბეზე ავიყვანე. უცეროსი ხელში მყავდა აყვანილი.
 დანარჩენი ორი კი წინ მიძიძილდა. ორი ზღაპარი წაუკეთი-
 თო, თვალზე ფანჯრისკენ გამბრბოდა, გზიდან შემობრუნდა
 სინათლზე ვაკვირდებოდი. ვერც კი შევინძე, ორს ჩასინე-
 ბოდა. უფროსი კი გამახვილებული ყურადღებით, თითოე-
 ლი კუთხით ისმენდა ზღაპარს. მაგრამ, ბოლოს ისიც მი-
 უღუნდა. ხეს-ნელა ძიძმა წაართვა თავი. წამოვიტყე. წივი
 თაროზე შემოედე. ბაუშეების ტანსაცმელი მივაგროვე. თი-
 თოს სმენად ქვევლიყო თბილი სახლი. ცხრას თხოუმეტი
 აყვდა. შემქვილი. პოლიციამის დახვრეკა, ან საავადმყოფოში.
 უცებ მომანდა, რომ ეს მართლა მომხდარიყო. რომ ის მიმე-
 ვრდებოდა. ეს ახალი ცხოვრების დასაწყისი იქნებოდა. ზღვის
 პირას დავსახლებდივით. მოვიმრდებივით ყველაფერს და,
 ცხოვრება თავიდან დაიწყებოდა. მე ამას მოუხერხებდი.
 ამამი დარწმუნებოდა ვეიპე. დამტყუარული მანქანა წარმო-
 ვიძინებე. ის მნა აღარ დარწმუნებდა. აღარასოდეს დარწ-
 ნებოდა. მხოლოდ მე და ბაუშეები ვიქნებოდით. არავის და-
 ვეუბარებოდი საღამოობით. თავი ვაკვიცხე. თუ იგი
 შექვარია, ეს ჩემი ბრალია. გარეთ თხელი ბლუზით გავი-
 ქედი. შეიძლება, ფეხებიტო მოყლა ადამიანი? ვანი ორი და-
 მისი ადრე არ შემისმრა, რომ ყველამ ორჯერ გაუკრეკე სა-
 ფისი და შემდეგ წაიყვანე ბაუშეები და გაიქციე? მე
 წინა საღამოს არ ვიზხუბე? ვანა არ ვუთხარი, რომ იგი
 მხოლოდ საკუთარ თავზე ფიქრობდა? მაგრამ ნუთუ მართლა
 ამას ვგულისხმობდი? ცხრას ხუთი აყვდა, ვგრძნობდი, რომ
 ვიყინებოდი. პერი აიჭრა. ვიჯდა გზას მოუკვებოდა. არავი-
 სთან მსურდა საუბარი. კიბე ვაირბინე. სარკის წინ თითები
 სახეზე ჩამოვიცურე. როგორ უნდა მოვეცევალიყვი, რომ და-
 რეკავდნენ? გოცნებული და შემოთვრებული გამომტყუებოდა
 მიქელი? რა უნდა მეთქვა? რომ გამძიმებოდა, უცნაურად
 მოქვენებოდა? შავი ჯეჰანა და შავი შარავანი მომეხმენე,
 ახლავე გამოვიცდილო? გზას უნდა გავყოლიო და მომე-
 მხე? მანქანის ხმა გავიგონე. ფანჯარისთან მივქანდი. ახლო-
 მახლო ყვითელი წინა შუქები ჩაიარა. ცოტა მოზორებით
 შეუხვია. შემდეგ გაქრა. დაიკნენ დავჯექი. ავღიქე, სამზარ-
 რეულოში ვკვდი, ჭოჭები გარეცხე. თან ვფიქრობდი. შა-
 ბა-კვირა. შუქებოდა. რა რუქვია ექნებოდა ბაუშეებს?
 ეკლესიამი წამოვიდინენ თუ არა? ტუჩი მოვიკვებდი. ათის
 ათი წუთი იყო. ახლა ათის თერთმეტი წუთია. სამჯერ
 დრმად ჩავისთუქე. არ ვიცი, საიდან გამახსენდა ის მოხსე-
 ნება ბილითოეკამი, ვასულ შემოდგომაზე. შავჯერებდა
 კაცი სათვალეებით. ისლანდიაზე რაღაც ჰქონდა დაწერილი,
 ნატვრის ლოკოინახე და ცრურწმენაზე. ადამიანს სურვი-

ლები აუსრულებოდა, თუ ლოკოინახე დასევადა ენის, შეცვალა
 პი, რაღაც ანდავარი, ზუსტად არ მახსოვს. შავი ჯეჰანი
 გადავიცი, ჯიბის ფარანი მომეხმენ და წვიხისგან დასკვე-
 ბულ ბალახზე ჩუსტებით გავკედი. ვევაივრის კვლებთან
 ვჯერ ერთი ქვა გადარბინე, შემდეგ მთიერი როგორც იქნა
 ვიპოვე მოკეითალი-მოყავისფერი ლოკოინახე. ფრთხილად და-
 ვისხვი ხელის გულზე და აბაზანამი შეუდედი. რბილი და წე-
 ბიანი იყო. დაეგრუნება, ვასკვლდა, დაამტარებდა. არც შეე-
 ყომებნებულვარ, ისე წავიღე პირსკენ, ენის ქვეშ. თითქმის
 ანარფის გემო არ ჰქონდა. ცოტათი მიწის სუნე ასდიდა.
 გემოს ვაისხვებდა ვერ გეხდებოდა. ჯერ წყნარად იყო, შემდეგ
 ამობრავდა. ვაიზადა და დაეკლანა. ვისურვე, რომ გადარბე-
 ნილიყო და ლოკოინახე პირიდან გადმოეყვად. პირი წყლით
 გამოვირეცხე. მაღე ათის ნახევარი შესრულებოდა. ცოტა
 ამოვსუნთქე. ტელეფონმა დარეკა. ვეღარცხვი იყო. იგი ვეე-
 ლავრუნე და არანურე ლაპარაკობდა. სურდა, გავყო, რამე
 თუ ვიცოდი ჩემი მის შესახებ დანაშაუ. ბაუშეებს მოვითხა.
 შიოსხა, კარგად თუ ვეიპე. და უცებ მანქანის ხმა გავიგონე.
 დედას დავემშვიდებე. ვურიბდი დავკვიდე. ვაკვიცხე. პოლი-
 ციელი იყო მეტი ჭურთხეთი. ჩემი სახელი წარმოიქვა. ვი-
 ვრძენი, როგორ გამაცია. არ შეგონა, ასე თუ გამაცინებდა.
 ყველამ რაღაც გამეხმირა. შემქმინდა, არ გამცინებოდა.
 ძლივს დარწმუნოქე, მე ვარი. თქვენს მუღელეს ავარა მი-
 უღუნე, მაცინება. არ ვიცოდი, რა უნდა მექნა. ვგრძნობდი,
 რომ ვიძლივდი. ხელები ჯერ მჭერდნან მივტანე, შემდეგ
 სახესთან. ვევალაური კარგად დამთავრდა, - თქვა მან. ვეე-
 ლავური რიგზე. მანქანა? - ვფიქრობ. მანქანა საიდან გაე-
 ხსენდა? რა შუამი იყო მანქანა? მივხვდი, რომ ისევე ვიძი-
 მოდი. მანქანა დალეწილია, - თქვა მან. მაგრამ თქვენი მე-
 ვილუე კარგად არის, საავადმყოფოშია. უნდა მეკითხას, რო-
 გორ მოხდა. წავსულიყვი თუ არა საავადმყოფოში მამინე?
 მაგრამ ბაუშეები? უნდა მეტყრა? კამოცხე მიყაწასწავნა. მან
 სახემი შემომხედა. სერიოზული გამომტყუებოდა ჰქონდა.
 ალბათ ფიქრობს, რომ უცნაური ვარ, დიდილი სრულიად უა-
 დგლო იყო. დანაშავედ ვგრძნობდი თავს. ნეტვე, უნდა მე-
 ტყრა. ჩემი უღანაშაულობა რომ დამეძევატყუებოდა? ტი-
 რილი ვერ მოვახერხე. კბლები ისე მიყაწასწავნა, რომ
 ენაზე ვფიქრობ. მთიერი შეგებდა იყო, - თქვა პოლიციომა.
 - მაგრამ ადგებოე რომ მივედი, ვგრძნობე იყო. რა თქმა
 უნდა, ბუნებრივი იქნებოდა მეკითხა, როგორ იყო, მაგრამ
 ესეც ვერ მოვახერხე და დღეი მაღლობა გადაუხვებლად დამბა-
 რებისთვის. ისიც წავიდა, მანქანის კარი მიყავსუნდა და წა-
 ვიდა. ვფიქრობ, სისხლეული იყო მაღლობის თქმა... ალბათ,
 ბოლიმი უნდა მომიხმდა. საავადმყოფოში დავიქვე. მიიხივრს,
 რომ კარგად იყო. დასაძინებლად დავაწვი. ისე რომ ჩუ-
 სტებიც არ გამიხვდა. კბილებს საპნის ქვეშაც ვყავწასწავნი.
 ნეტვე, მართლად იმოქმედა ნატვრის ლოკოინახე? ახლა ორი
 საბნის ქვეშ ვკანკალებოდი. ვერ ვავიბო, ვიყინებოდი, სანამ
 დრმად არ ჩამქნებდა. მესხმნა, გავრბოდი და სამი კაცი მო-
 მდგვდა. რომ წამომეწივრენ, ხელებს ქნევა დავიწვი. ვა-
 ვფრინდი და ძლივს ვაგასწარი. ჯერ ნაძეგება და სახელებს
 სახურავებს აეციდი. ბოლოს ქვემოთ ზღვა დაეინახე. დღი,
 დღი უსასრულო ზღვა...

საქართველოს აკადემიური

სახელგანთქმული ქართველი კინორეჟისორი და სცენარისტი ითარ იოსელიანი დაიბადა თბილისში 1934 წლის 2 თებერვალს. როგორც თავად აღნიშნავს, მას წილად ზედა ბუნებერება, მოსწრებოდა XIX საუკუნის თაობას, და ამდენად, შესაბამისობა მიეცა შეკვივრისბან ძველი ქართული ტრადიციებ. რეჟისორის მამა, მეფის არმიის გადამდგარი ოფიცერი, რევოლუციის შემდგომ რეინგების ინჟინერი, 30-იანი წლების რეპრესიების უმსხვერპლა და პატარა ითარი ქალბებმა - ლედა, ბებია და დეიდა ამზარდეს.

1952 წელს ითარ იოსელიანმა მუსიკალური სახელებელი დაამთავრა. ბავშვობის ველებზე ძლიერ შთაბეჭდილებად მისთვის ჯონ ფორდისა და რუნე კლერის ფილმები იქცა. სწორედ მამის აღმზარდა, რომ „იქონ სეროიოსული ხაჭუე იყო.“

1953-55 წლებში რეჟისორი მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მექანიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე სწავლობდა, მაგრამ ერთ-ერთი სპეხედარი ქარხანაში ვიზიტის შემდეგ შევიდოდა მოსკოვის არჩევა გადამწყვეტი. წარმატებით ჩააბარა მისივე გამოცდები კინემატოგრაფიის საკუროს ინსტიტუტში და ა. დოვეკენოსა და მ. ჰაიურელის კლასში ჩაირიცხა, სადაც 1961 წლამდე სწავლობდა. ითარ იოსელიანის პირველივე სასწავლო ნამუშევარმა, რომელიც მხოლოდ ათწლიანი უსიტედი უტოელი იყო, პოლიტიკური სანაღლი გამოიწვია.

პირველი სრულმეტრაჟიანი ფილმი კი - „გიორგობისთე“ (1968) კინის კინოფესტივალზე საუკეთესო დებუტისთვის პირველ სახელის პრიზით აღიბინა.

„ღვირი ცოცხალი რეაინგისმა, მისი დაღობი კი - ხაკუარია წარსულის, ტრადიციების დაღობი. - ამბობს ბინი ითარი - უზარალოდ, გეინდოდა მოგვეთხორო მისი შესახებ, თუ როგორ იწერება ახალგაზრდა კაცის ცხოვრების სუფთა ფურცლებზე პირველი გაბედული ფრანზა. ამასთანავე გვეჩვენებინა რომ არსებობს რუბიონი, რომლის გაბაბეაბების შემდეგ უკან ვეღარ დაბრუნდები. სინდისის დაღობი ხომ შეუცკეველი პროცესია.“

„გიორგობისთეში“ ცენტრად უყრადღება გაამაბიეო, 49 ნომრით აღინიშნულ ღვიბით ხასეც კასრზე და აღმუშობდა - ქვეყანაში ხომ სულ ცოტა ხნის წინ იბეიქი საბჭოთა სელისოფლების 50-ე წლისთეიო... .. იყო, ხელაეო, რანზე მაინინგებს რეჟისორი, - ამბობდნენ ცე-

ნზობები, - ღვიბი წიოთილა, თანაც გაფუქვებულსა სასწრაფოდ მოითხოვეს კასრის ნომრის შეცვლა.

„ძველებური ქართული სიმღერის“ (1970) აგრბაბლის შემდეგ ითარ იოსელიანმა სრულმეტრაჟიანი ფილმის „იყო მამუი მაგალობლი“ (1971) დაასრულა. მისი გმობი, მუსიკოსი გაა თავის ხანმოკლე ცხოვრებას უსასრულო ფაცფუეცში ატარებს. შინ წიოტების ცარიელი ფურცელი ველის, იგი წიოტარი მუსიკის შეხრებზე იტებობს, მაგრამ სახისოდ ვერ იცლის: ჯერ მეგობრებს უნდა შეხვედეს, შემდეგ პაემანზე წაივდეს, დეიდას დაბადების დღე მილოციოს, და, ბოლოს, კონცერტზე „შეიბინოს“, რათა სიმფონიის ფინალში დაღვრეფებს შემოქარას. მუდამ საღაღაც დაკვიანებული, კვლავ საღაღაც მიინქარის და ასევე ამქარებულად, ნაადრევედ იღუპება.

კარგა ხანს „მაგალობლი მამუსაც“ არ უშეგბდნენ დიდ ეკრანზე. მიხეზად შთავარი გმობის უსაქმობრბას ასახელებდნენ. „იგი სიმპათიის ბაბილეს და ამდენად სახიოთათა, მიამაქის ცულ მაგალითად არ იქცეს.“ სურათი ჯერ საქართველოში, შემდეგ კი სასცინოშიც აგრბაბლეს. ეს ითარ იოსელიანისათვის მარტო შირბაღლი კი არა, მატრბიაღური დარტბმაც გაბლბდა - ასეუ შემთხვევებში ფილადიდ ანხალბურება ხომ ვეულანზე ბაბალი კატეგორიით ხლებობდა.

საბჭოთა კავბრის რეჟისორის უკანასკნელი ნამუშევარი „ასსტროლი“ (1976, პრბია დასავლელ ბერბინში, 1982) მთლებული არ გაბლბავი სატრბოლო-ინონიულ მეტბეს. ახალგაზრდა მუსიკოსები სოფელში სუფთა პარის ჩასასუნიქად და სარგებტიოდ ჩადიან. ფილში რეჟისორი თვანთილოვ გეინქვრბა, რა დიდი ზღვარი ძეგს ველებობა და ინტელიგენციის შობის. ამის მიუხედავად, სურათი იდელბური უკრფელბქონბისა და პარბინის შთაბეჭდილებას ტრბებს. „ასსტროლი“ ამ შემთხვევაში ვარბი კი არა, აზრია. როგორც ბ-ბნა ითარბა აღინიშნა, სურათში ამ იყო არც ერთი ნიშანი საბჭოთა სელისოფლების არსებობისა.

ეს ფილმიც აგრბაბლეს. ამის შემდეგ რეჟისორი შეიდი წელი არ უშეშეიდა. საბჭოთა კავბრში შექმნილ თავის ფილმებზე იგი მოგანგებით, საფრანგეთში ცხოვრებისას იტყვის: „...ეს იმ ეპოსის დღევანდობია, რომელიც უკვე აღარასოდეს დაბრუნდება. ეპოსის, რომელიც კარბა, მაგრამ მასალბეს დარბას, რათა ვეგანბას, როგორ ცხოვრობდნენ იმ დროის აღმზარები, რა უზარბოდაო, რა სწუნდათ, რით სუნიქადნენ.“

1984 წელს პარბის გარეპარბში ითარ იოსელიანი იღბს ფილმს „მოკარბის ფაკობტბნი“ (ვენეციის კინოფესტივალის პრბია), რომლის სცენარი საქართველოში დაიწერა, მაგრამ საშობლობა მისი გაბლბება წარბოღებენელი იყო. სურათში რეჟისორი სევედამ ფაქტებსა და გვიცხვებს ვერ შეხვდებოდა. აქ უფრო ირბინით შეჯეფებულ „გარბეუ პარბს“ პრბინოდ მრბობს იბრის თავს, რომელიც სურათის ოღნაც ცე მიმბიბოვლობას ანიჭებს.

მიმდევნი ფილმი „და იქნა ნათელი“ (1989, პრბია ვენეციის კინოფესტივალზე) ითარ იოსელიანმა აფრბაბი გაბლიო. იგი დილბანს ქებება იბეი აბილბს, საღაც აღმზარების ურბიოფობობა ვულგურევილობა და სწინმდე იტებება შენარბურებად. ამა, სენეგაბში, ერთი ბარბა ქალბების მახლობლად აღმზარანი ფილმი სოფელი. როგორც რეჟისორი აღინიშნებს, „ეს ასეოდ მოგვიბიბობის იბეიზე, თუ როგორ ვანტრბეო, ვბარკეკეო, ვანაღვრბები ვეღაღვრებს, და თანდათან-

ბით, თვალსა და ხელს შუა როგორ ქრება კულტურის თხელი და სუტარ ფენა.“

„აქებულზე ნადირობა“ (1992) გახლავთ იგავი საგვარეულო კომში მცხოვრებ ორ ასაკოვან არისტოკრატ ქალბატონზე, ტრადიციების რღვევა ფილმში სედასა და საკრამის აღრევას ემბი-ბინება. „ჩემთვის მთავარი იყო, ფილმი არისტოკრატის უკანას-სნებელ მოპყაინთა ეს არა, უკანასკნელ პატივის დამაინთა პო-რტრეტად აღეკაი.“ – აღნიშნავს რეჟისორი.

ფილმი „ყაჩაღები, თავი VII“ აღბთ ოთარ თხელიანის ვე-ლახე მკაცრი, უბში ფილმი გახლავთ, რომლის სიუჟეტიც ტანკე-ბით სახე თხილთისი იწყება, შუა საუკუნეებში გადადის, შემდეგ საუკუნის დასაწყისში პრუნდება და ბოლოს თანამედროვე პარი-ზში მთავრდება. ასევე რამდენიმე პრესტიჟული პრემია და ვი-მლო მიუტანა რეჟისორს პიეტრო-ფილოსოფიურმა იგავმა „მშეიღობით, ძროხების მოედანი“ (1999 წ.) და „ორშაბათის დი-ლა“ (2002 წ.)

თავის იგვე-არაკების შექმნისას, რეჟისორი სვედით აღნი-შნავს, რომ ხელოვნების თქრის საუკუნე წარსულს ჩაბარდა: „მოპოვლისაგან კარგს აღარაფერს მოეული. სამჯარი ჭკუაზე გა-დაცდა. ახლა, ისევე როგორც შუა საუკუნეებში, რელიგიათა პოპოლა დაწვევა, და ფოველზე დახვეწისა და მუჟინერის, რაც აქამდე შექმნილა – ინტელიგენციის მოაზრონე თხელ ფენას, ისე აიტაცებს და გააქრობს, როგორც ნაივი ნან ბუმბულს. რატომდაც ვეკლამ გადავაბიჯეთ ვინიერების ზღვარს და ის ხელი ჩაეტეხეთ, წარსულში რომ გვაკავშირდება...“

მოამზადა მანანა იმსაშვილმა

● კ/ყ „იყო შაშვი მგალბებელი...“ (1971 წ.)

● კ/ყ „ორშაბათის დილა“ (2002 წ.)

უხაქილოიგია

„ოჯახური პორტრეტი“ მშობლებისათვის

ხატვა ვეკლა ბაგუმს უჯვარს და ფოველი მთავანი საკუთარ ნამუ-შერგებში გარბისცველი საქაროს, ოცნებების, სავეარდო სახეებისა და ვინოების გადღოვების სიტყვების ნაცვლად. ნახატის მეშუაობით ცდობას. ფსიქოლოგები ამ მხრეუ მათ შემოქმედების პროექციებს უწოდებენ და სპეციალური ტექნიკის საშუალებით ჩვენი შვილების სულიერ სამყაროს ჩანვლისას ცდილობენ. ვეკლავთ ფსიქოანალიზ-სტრუქტურა და ინფორმაციული ტექტი „ოჯახური პორტრეტი“, რომლის სწრაფ ინტერპრეტაციისას სპეციალური განათლება სა-ჭირო, სწრაფ გარეგნული ინფორმაციის მიღება მშობლებს მაინც შე-უძლიათ.

მიუთხი ბაგუმს სტანდარტული თოფრი ფერის სახატავი ფერეკელი. უბარდო ფანქარი ამ ექვეფერინათ ფრადი ფანქრებით (ფლომასტერს არ გარჩიეთ) და სიხოვეთ, დახატვის ოჯახის ოჯახი. მიუთხი პატარას შვილად მუშაობის საშუალება, სუ შექნებთ შურიშური, კითხვე-და და გარეგნული დროის შემდეგ მიიღებ ნახატს, რომლიც და-შორებული იქნება უთითრობა თქვენი ოჯახის წევრებს შორის.

სიუჟეტი რუმბი, ვერადდება მაქციეთ მსუვე ხატვისა და შტრახებს. ხატებზე მღიერი დაწოლა, ნამუქვს და დამტრახვა მიუთხივს ამ ფე-ქტზე, რომ ბაგეში რადიცით შემუშოებულა ამ სახით გამოყოფილი ოჯახის წევრის გამო. ნახატის ზომა თვითშეფასებზე მიუთხივს. თუ სწრაფი მტერ მიკულისხისა, ოჯახის წევრები კი მასზე ზომათ მწე-რებს ჰგვანან, ფაქტია, საქმე დაბალ თვითშეფასებასა და საკუთრი თვისადმი რწმენის უქონლობასთან გვეკვს.

ოჯახში კარგ ემოციურ ფორზე მიუთხივს ნახატე, სადაც ოჯახის ვეკლა წვერი გრიადა თავმოკრილი. თუ პატარა სხვათგან თავს ეკ-ლეობს ამ რაიმე სხვა საფით გამოყოფის, თქვენი შორის გარეგნო-ბას და გაუცხოებას აქვს აფილი.

დღას ვეკლავთ ხშირად საქმიანობის პროცესში ხატვან. თუ სუ-რაიხზე იგი სადილს ამზადებს, ოჯახში ბაგუმის ვეკლა მიიხიონილება დაემყოფილებულა. თუ აუთიებს, გზხარდელი – პატარას დღადისთან თხილი დამოცილებულა აქვს.

სულ სხვაგვარად საქმე მამასთან მიმართებაში. თუ ნახატზე მამა არ ჩანს და ეს ფაქტი მისი სამსახურში ყოფნით აიხსნება, ბაგეში გრძობის საოჯახო ვალდებულებებისა და პრობლემებისაგან მშობლის თავის არიდების მცდელობას. თუ მამა რადიკალს ხერხავს, ქრის, სე-ხავს – პატარა მას ვერეუსო, სასტეკ პარიორებად აღეკვამ და ეთ-ნია მისი. მამა ტრევიზორიათ – ბაგეშია ნახატების ვეკლავთ გამოც-დულილ სახეა. დეე, ამ ნახატს დათფიქრის ის მახეობები, რომლ-მაც ოჯახში აუფის დანშნულება უფრო აქვთ, ვიდრე ოჯახის უფროსისა.

თუ პატარა ნახატის ქვედა ზღვარს რამდენჯერმე უსვამს ხახს, მამის იგი თავის ოჯახს არასტაბილურად აღეკვამ. თუ სწრაფი სა-კუთარ თავს არ ხატავს, ე.ი. სასურველ, სავეარდლ ბაგევად არ მი-ხიწვს თავს.

ასე რომ, ძვირფასო მშობლებო! ვერებთ, ღირს ამ საყინზე და-ფიქრება და შესაბამისი დასკვნების გამოტანა.

პიროვნების უოპელმისრივი განვითარება

ხეივანიდელი დღის პროგრესი ბევრადამა დამოყიდებული ახალი კარების აღზრდაზე. მეცნიერულ მიღწევათა უძრაველობა ახალგაზრდულ ასაკზე მოდის. ნუტრის 25 წლისაც არ იყო, მძინელობის კანონი რომ აღმოაჩინა, 28 წლის ასაკამდე ჩამოავალიბეს ენერჯის შესანების კანონი მაიკრმა, ჯოჯოლა და ქელმოლოცმა. უდიდესი აღმოჩენები გააკეთეს 29 წლის მაქსველმა, 25 წლის აინშტაინმა, 33 წლის ლაბანკესიმ, 28 წლის ბრენ და ფრედერკ ფლოიდ-კროდლემმა. 25 წლის ენჯოა ფერმი უკვე პროფესორი და ატომური პრობლემების უდიდესი სპეციალისტი იყო...

ჩეხი მეცნიერების გამოკვლევის თანახმად, მათემატიკის სათვის შემოქმედებითი აქტიურობის ასაკი 20-25 წლის ასაკი, 35 წლისათვის აქტიურობა ორი მესამედით მცირდება, 50 წლისთვის კი 10 პროცენტად ეცემა. მათემატიკით აქტიურობის ასაკი ქიმეისისთვის 29-30 წელია, ფიზიკისათვის - 32-33 წელი, ექიმისათვის - 37 წელი, ასტრონომისათვის - 40-47 წელი, ტექნიკური დარგის მეცნიერებისათვის - 43 წელი. ეს მხოლოდ საშუალო სტატისტიკური მაჩვენებელია. არის გამონაკლისიც: ლეონარდო და ვინჩი, კოპერნიკი, გულიელმი კეპლერი თანაირი შესანიშნავი კონივრებით ხანდაზმულ ასაკში შექმნეს. 28 წლის ლეი ასტერმა საფუძველი ჩაუდგინა ქიმიის ახალ დარგს - სტეროქიმიას, ხოლო 70 წლის ასაკში ცოფის ვაქცინის აღმოჩენით - მედიცინის სხვადასხვა დარგს.

დღეს პროგრესის კრიტერიუმია საწარმო ძალთა განვითარება. მეცნიერება უშუალო საწარმო ძალად გადაიქცა, ხოლო შრომა ინტელექტუალური გახდა. ამ თითარებაში პროგრესის პარამეტრიული განვითარება უნდა იქნას არა, რეალობა. აქ პროგრესი გვევლინება ადამიანის ინტელექტის, მორალის, ფიზიკური მონაცემების სრულყოფილი ფაქტორად. ტექნიკა, მეცნიერება, ხელოვნება ამ მხნის მისაღწევა საშუალებებია.

აღზრდის ურვე საფუძველს მსოფლმხედველობის ფორმირება წარმოადგენს. როცა მსოფლმხედველობის გამოუმუშავებზე ესაუბრობი, რა თქმა უნდა, არ შეიძლება მხედველობაში არ მივიღოთ ადამიანის სულიერ ცხოვრებაში მეცნიერების სულ უფრო დრმა მუკრა. უნდა აღინიშნოს ორი არსებითი ასპექტი. პირველი, მეცნიერების მძიური განვითარება იწყებს მთელი რიგი დამკვიდრებული შეხედულებების უარყოფას, ყველაზე აქტუალური მსოფლმხედველობითი პრობლემების განაჩლება. მეორე, მეცნიერული ცოდნის მიღწევა არა თუ არ ცვლის, არამედ პრაქტიკით, ზრდის ზოგადსაკუბრობი სათვისა მნიშვნელობას: რა არის ადამიანის ცხოვრების სარისი, რა არის სიყუთი, ბოროტება? ამ კითხვებზე პასუხის გაცემა შეუძლებელია მეცნიერულად დასაბუთებული მსოფლმხედველობის გარეშე.

ნებისმიერი მეცნიერული მიღწევა საბოლოო გამძნ, ემსახურება ადამიანის პრაქტიკული მოღვაწეობის გაუმჯობესების პრაქტიკული დამკვიდრება კი მოეხერხება მხოლოდ ბუნებისა და საზოგადოების ობიექტების კანონების ჭეშმარიტი შემეცნებით. მსოფლიო მეცნიერის შემოქმედების მთავარი სტრატეგია უკუაღივს იყო კაცობრიობისათვის სასარგებლო გაცემა, მაგრამ მეცნიერება დიდ ხანა გაგრძელდა, ის რომ მხოლოდ უტოლბუნებელი მძინებელი იყოს დაკავებული. ასევე დიდხანს ვერ გაძლებს ის საზოგადოება, რომელიც მხოლოდ

უშუალო სარგებლობაზე ზრუნავს. მთელი ამბობდა: „მეცნიერება ზოგისთვის ზეციური ქალღმერთია, ზოგისთვის კი - მეწყლო ძროხა, კარაქით რომ ამარავებს.“ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მეცნიერულ მიღწევათა აქტიური გამოყენების გარეშე ვერ შევძლებთ ცივილიზაციის თანამედროვე დონის შენარჩუნებას. მაგრამ მეცნიერების განვითარების სტრატეგია არა საზოგადოებისათვის სწავრა, არამედ ჭეშმარიტების ძიება. აქ მეცნიერებასა და ხელოვნებას ერთნაირი მძინები აქვთ, ოღონდ მათ შორის განსხვავება ისაა, რომ ზოგჯერ მეცნიერების მიერ მოპოვებული შედეგები მხოლოდ ბოტნიკური „სარგებლობის“ შეიქცევა, მათი რეალუბება მოვებაებით გახდება შესაძლებელი. ხელოვნების ქმნილების მთელი დინერება კი იგივე მასშტაბითა შესებულა.

ბოტნიკა და მეცნიერული სამყაროს შემეცნებენ. სამყაროს შესწინა გაოცებინან იწყება. ცივილის უნარი ერთნაირად საჭირო ფიზიკის, მხატვრისა თუ პოეტისათვის. ცნობისმოყვარეობა, ჭეშმარიტების ძიებით, ბუნების საიდუმლოებათა ამოხსნით გამოწვეული ტკბობა, - წერდა ცნობილი გერმანელი მეცნიერი მაქს პლანკი. - კაცობრიობის აღმზრდა პროგრესის ურტიკი წყაროა... გველგვარისათვის საოცრების აღმზრდა ყოველთვის ბუნებრივი შემთხვევა და მუშაობის ახალი სტრატეგია.“ ანალოგიური მოსაზრებას ავითარებდა

ა. აინშტაინიც: „ყველაზე მშვენიერი, რაც კი შეუძლია განვიცდიოთ - იღუპება. ეს მთავარი გრანძობა, რომელიც დღეს ჭეშმარიტი ხელოვნებისა და მეცნიერების აკვიათან. ვინც ეს არ იცის, ვისაც დაკარგული აქვს გაოცების უნარი, იგი მვედარია და მისი მზერა ჩამკრავია.“

გავიხსენოთ სწრტეგეზიების საუბარი პატარა უელისსულოან:

„- ადამიანებს დღემდინზე ხუთი ათასი ვარდი მოჰკეთებ ერთ ბაღში, - თქვა პატარა უელისსულოან, - და ვერ პოულობენ იმას, რასაც ეძებენ...“

- დაბ, ვერ პოულობენ, - დავუბოძო მე.

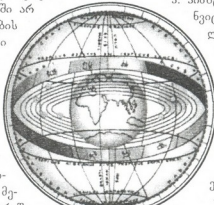
- სხვათა შორის, ის, რასაც ისინი ეძებენ, შეიძლება

- რა თქმა უნდა, - უუასუსზე.

და პატარა უელისსულოან მოიხიო:

- თვამები ბრძანა. გულით უნდა ეძებოთ!“

შემოდებ ვინებს არადასაქმდობად მოეჩვენა, რომ ზელოვნება მეცნიერებას აწეის ახალ მასშტაბს, უნერებს ადრე შეუმწივრელ კანონზომიერების ხელოვნების თვლი ნმარად უფრო მეტს ხედავს, ვიდრე ხელსაწყობა.

● დავით გამრეკელი მეუღლესთან ერთად

მის შემდეგ თბილისში ბევრი გამორჩეული ოჯახი ცხოვრობდა. მათ შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას დავით გამრეკელისა და ნინო (ბებუ-სა) თვალაკის წყვილი იქცევა, რომლებიც საზოგადოებაში მართლაც გამოირჩევიან სილა-

მებით, ნიჭიერებითა და კეთილშობილებით. დავით გამრეკელი - ერის სასიმღერო ნიჭისა და სიდიადის ცოცხალი ხატება, ქართული ხალხის ხალხი ბუნების, სიწველისა და კაცობიერების სიმბოლე, გაეცაჯური და თავმდაბალი, ყველას დამხმარე და ჭიმაგი. ხმა-ხავერდოვანი, ფოლადით მკლერი და მტკიცე, ამავე დროს მსუეე და თბილი. საყოველთაოდ აღიარებული, მკვლევარ სახალხო მომღერალი. ეწინა სარავიშვილით ლაღვინად ქცეული და უკმალო.

თბილისი მუდამ მოეძიებლად ეოლდა სათავგანებელ მომღერალს. ზემოთ იყო მასთან ყოველი შეხვედრა. ხალხით გაღებული საოპერო თეატრი ოცავებოდა და შესახილებით ზანზარებდა...

ერთი მშვენიერ დღეს ქან ბუბუსიას ვესტუმრე, რომელმაც სამძინებით გაიხსენა განვლილი ცხოვრება:

- თბილისში დაიბადე. დედა - ელენე გოგორიშვილი მოსამსახურე იყო, მამა - გიორგი თვალაკი - ნათილის მძევლი. მოსკოვის ქუჩაზე ვცხოვრობდი. სამი და-ძმა ვიყავი: გიორგი, თამარი და მე. თამარი მოსკოვის უნივერსიტეტში სწავლობდა, მაგრამ ომის დაწყებისთანავე თბილისში დაბრუნდა. მეტად საინტერესო ცხოვრებით ცხოვრობდა, დრამატურგი გახლდათ, ხშირად იწვევდნენ კინოში, ჩემი ძმა უკვე მუშაობდა, მე კი თბილისის პირველ სკოლაში კლასიკოლოდი, რომლის დირექტორიც ცნობილი საბავშვო ჯორჯი ილია სხარულაძე იყო. ჩემთან სწავლობდნენ ვიღაც პეტიონის ქალიშვილები: თინათინი და ნესტანი.

სკოლის დამთავრების შემდეგ ძალიან გავგვირდივად ცხოვრება. მამა ცოცხალი აღარ იყო, დედა კი პოლიტიკურ ნიდანგზე დააკაშირეს. მასხოს, ხშირად დადილიან მის სანახავად, მაგრამ არც მისი ნახვის უუფლებას მახლეუდნენ და არც მეორე მოსაკითხის გადაცემას. ასე უხიხარულიდ გადი-

მარის სილიანის ცოცხალი ხატება

ოდა წლები, სანამ ერთ დღესაც დავითს არ შეხვდი, ჯამბუჯის დამც დიდი რილი თიამამა დღევანდის გათავისუფლებასი და ამავე დროს, მილიანად შეცვალა ჩემი ცხოვრება...

დავითი დღე თეატრში მიწვივს და მეც მოსკოვის კონსერვატორიაში განვებრე სწავლა, ქსენია ღორღაიკის კლასში. სწავლის დამთავრების შემდეგ მოსკოვის სახელმწიფო ფილარმონიის სოლისტად დავიწვე მუშაობა. ხშირად გამოვდიოდი კონცერტებზე, სადღე ძირითადად ქართველი კომპოზიტორების ნაწარმოებებს ვასრულებდი. მართლაც განუმეორებელი წლები იყო, შუბოქმედიბოდა დატვირთული და საინტერესო.

მოსკოვშიც და თბილისშიც არაჩვეულებრივი შეგვარები გვეყავა. თბილისში ჩვენი ოჯახის ხშირი სტუმრები იყვნენ: დავით ანდელაძე, დავით ბარბიძე, პეტრე ამირანაშვილი, ეკატერინე სოსხაძე, ნაიფიკა კომპაია, ოდესიკი დამბაკიანი, ნიჭილია ჩხეიძე - ბოშუია რომანსების დიდებული შემსრულებელი. ახლი ურთიერთობა გვეკონდა ვასო გომამიშვილიან, ელენე ახვლედიანიან, ვახტანგ ჭავჭავაძიან, ილიკო სუხიშვილიან, ნინო რამიშვილიან, რევაზ ლალიძეთიან, და კიდევ რომელი ერთი გავიხსენო...

მოსკოვშიც არაჩვეულებრივი შეგვარები შევიძინეთ, რომლებიც ხშირად ივრიბოდნენ ჩვენთან: სეიდაიოვლი რიხტერი, ნინო ღორღაიკი, დიმიტრი მოსტაკოვიანი, დავით ოსტრაინი...

- როგორი პიროვნება და მუცლელე იყო დავით გამრეკელი?

- არაჩვეულებრივი ადამიანი გახლდათ. მისგან პატარა უსიამოვნებაც კი არ მასხოსვ. სიყვითის კეთებისათვის იყო დაბადებული. უჩველური ხმის პატრონი იყო. მისი ყველა დიდი

წარმატების მოწვევ ვიყავი. აღტაცებული მსმენელის ოჯახი-ბი "ზვიის ტალღებს" მაგონებდა. საბედნიეროდ, მასთან ერთად ჩაიკოვსკის "ეკვინი ონგინოში" კომლერე ტატაიანს პარტიას ვასრულებდი, დავითი კი ონგინი იყო, თავმჯავებელი, ტატიანაზე უშიშოდ შევევარებული. რა დამაყვარებს მის თვალში, სინამთია და სიყვარულით სავსეს.

კონცერტებზე ყოველთვის პირველ რიგში ვიჯექი. დავითი სცენაზე რომ გამოვიდოდა, ჯერ მე შემომხედავდა და შემდეგ იწყებდა სიმღერას. მასხოსი, რა აღტაცებული იყო, როცა იტყვიანო მიწვივს, საბოლოოც კი გავამზადებ გასამზებარებლად, მაგრამ ყველასათვის მოულოდნელად გარდაიცვალა.

დღესაც მასზე მოგონებებით ვცოცხლობ...

დავით სოლომონიძე

გვესაუბრება მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატი, ოსსუ ნევროლოგიის კათედრის ექიმი-ნევროლოგი ია რუხაძე

ინსულტი

ინსულტი არის მკვეთრ განვითარებული ტვინის დაზიანება და მეორე ადგილზეა სველიანობის გამოწვევს დაეადებებს შორის. უკანასკნელ წლებში ინსულტების სიხშირე 2-3-ჯერ გადააჭარბა მიოკარდიუმის ინფარქტებს. ავადმყოფების 84-87% იღუპება ან ინვალიდდება, მხოლოდ პაციენტების 10-13% გამოჯანმრთელდება.

ინსულტი ვითარდება თავის ტვინის მკვეთრი სისხლძარღვების შევიწროების, დახშობის ან გასვლის შედეგად.

ინსულტების უმრავლესობა იშემიურია, ანუ არტერია, რომელსაც სისხლი მიჰყვება ტვინში, დახშულია თრომბოზით ან შევიწროებულია. ტვინის უჯრედებს არ ყოფიან განებადი და თუკი შეზოგულ არტერიებს არ შეუძლიათ ტვინის სისხლძარღვების უზრუნველყოფა, რამდენიმე წუთის განმავლობაში ისინი იღუპებიან.

ინსულტის წინამორბედი შეიძლება იყოს თავის ტვინში სისხლის მიმოქცევის გარდასავალი მოშლა, ანუ ტრანზიტორული იშემიური შეტევა. ის შეიძლება მიხდეს ინსულტის განვითარებამდე კვირეებით და თვეებით აღრუ. ეს არის „მცირე ინსულტი“, რომელიც დროებით აუკრებს ტვინში სისხლის ცირკულაციას. ან უმკარისობის გამო ტვინი არ შეუძლია წინამორბედი ფუნქციონირება. გარდასავალი იშემიური შეტევის სიმპტომები ძალიან გავს ინსულტის სიმპტომებს, მაგრამ მისგან განსხვავებით შეტევა გაივლის 10-15 წუთში. ორგანიზმა საკმაოდ სწრაფად თვითონვე აღადგენს სისხლის წინამორბედი მიწოდებას.

ტვინის გარევეული უბანი პასუხისმგებელია ხელების, ფეხების მოძრაობაზე, მეტყველებაზე და ა. შ. ამდენად, ინსულტის შედეგი პირდაპირ კავშირშია იმასთან, თუ ტვინის რომელ ნაწილში მიხდა კატასტროფა. ეს შეიძლება იყოს დამბლა (სრული უმოძრაობა) ან პარეზი (მოძრაობის ნაწილობრივ მოშლა) ხელში ან ფეხში დაზიანებული უბნის საწინააღმდეგე მხარეს, მეტყველებისა და წერის სერიოზული დარღვევები, მესხეების მოშლა და ა. შ.

ინსულტი უფრო ხშირად ვითარდება დღით აღრუ ან გვიან

ღამით, როცა წვევა დაქვეითებულია. მისი პირველი ნიშნებია: უცვარი დაბუყება ან სისუსტე ხახის, ხელის ან ფეხის კუნთებში, განსაკუთრებით სხეულის ერთ მხარეზე; მეტყველების მოლოდინული მოშლა ან აღქმის დარღვევა; მხეველობის მოშლა ერთ ან ორივე თვალში; მოძრაობის კოორდინაციის უცვარი დარღვევა, თავბრუსხვევა; უცვარი ძლიერი თავის ტკივილი. თუ თქვენ ან თქვენს ახლოს მყოფ ადამიანს შენინვათ მკავს სიმპტომებს მამნივე გამოძახეთ სასწრაფო დახმარება. დახსოვით, რომ ამ სიტუაციამა შენგებული მოქმედება „სხეველობის ტრელყასა“. სასწრაველა სპეციალიზებული ნევეროლოგიური ბრიყადის გამოძახება.

პირველ რიგში, უნდა დადგინდეს ინსულტის ტიპი. ამის გამო, ტრადება თავის ტვინის კომპიუტერულ-ტომოგრაფიული გამოკვლევა, რომელიც საშუალებას იძლევა ჰემორაგიული ინსულტი განგახვავით იშემიურისაგან და გამოიყვინებოთ სხვა დაავადება.

ინსულტის დროს ტვინში წნდება კერა დაღუპული ნერვული უჯრედებიდან, რომლის ზომა განსაზღვრავს მათ თუ იმ ფუნქციის მოშლის ხარისხს. აღნიშნული უბნის გარემოში მყოფი უჯრედები, როგორც იტყვიან, დროებით „შეკავებულია“. მათთვის საჭიროა აქტიუობის დაბრუნება, რისთვისაც აუცილებელია მათ „ასწავლონ“ საჭირო იმპულსების გადაცემა, რაც ხორციელდება ფიზიოთერაპიის საგარეჯიმობის დახმარებით. დარღვეული ფუნქციების აღდგენა ძალიან ნელა ხდება, ამიტომ ავადმყოფები განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებენ.

პროფლაქტიკისათვის, განსაკუთრებით მამნი თუ გაწუხებით არტერიული მაიკურტენიზა, რეგულარულად (დღეში ორჯერ!) საჭიროა წვევის კონტროლი, რაც 43-45 პროცენტით ამცირებს ინსულტების რისკს.

არტერიული მაიკურტენიზის გარდა არსებობს ინსულტის განვითარების სხვა რისკ-ფაქტორები, რომელთა მიმართ ყურადღებას გამოიჩინო მნიშვნელოვნად შეამცირებს ინსულტის განვითარების რისკს.

სასწრაველ მოქმეობი

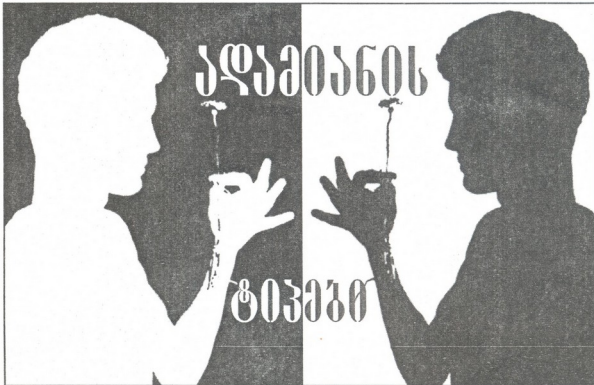
ვაშლის ძმრის სამკურნალო თვისებებზე მეერი რამ თქმულა და დაწერილა, მაგრამ საოჯახო პირობებში მისი დამზადების წესი ყველამ როდი იცის.

როგორ დავამზადოთ ვაშლის ძმარი

მსხვილ სახეხზე დახეხეთ მკავე, უშვობისა „ანტონოვის“ ჯიშის ვაშლი. მიღებული ფუფა მოათავსეთ ქილაში და გააზავეთ ანაღურარი თბილი წყლით (800 გრ. ფაფაზე 1 ლიტრი წყალი). თითო ლიტრ წყალზე აიღეთ 100 გრამი შაქრის ფენილი ან თავლი და 10 გრამი საფუარი ან 20 გრამი ჭკაის ორციხობილა დასაღულებლად. პირველი 10 დღის განმავლობაში ჭურჭელი თავიდა მდგომარეობაში 20-30°C -ზე დატოვეთ და ხის კოხით დღეში 2-3ჯერ მოურეთ. შემდეგ გადაიტანეთ რამდენიმე ფენად დაკეცილ

დღობანდში და გაწურეთ. მოათავსეთ ფართო-ყვლიანი ჭურჭელში და სურველის მიხედვით თითო ლიტრ წვეს დაღაშეთ 50-100 გრამი შაქარი ან თავლი. დღობანდით მოუკრათ თავი და 40-60 დღით დადეთ თბილ ადგილას. შემდეგ ძმარი გაწურეთ, ნა-მოასხით ბოთლებში და მჭიდროდ და-შუთეთ თავი. დადგით გროლ სარდაფში ან მაიცვარში 6-8°C ტემპერატურაზე.

ფლეგმატური ადამიანი

ფლეგმატური ადამიანი სანკვინიისა და ქოლერეის საპირისპიროა. მას ახასიათებს სუსტი ემოციები. არის შშვიდი, გულგრილი ადამიანი, ფლეგმა ადამიანში ემოციის გამოწვევა ძნელია. მისი გრძობები აღმოცენდება ნელა, გვიან და არ აღწევს ინტენსიობას, სამაგიეროდ, სანკვინიისაგან განსხვავებით ფლეგმატური ტემპერამენტის გრძობები მტკიცე და დრმაა, დიდხანს არ გადაივლის, არ ქრება, პირიქით, დროის ხანგრძლივობის განმავლობაში სულ უფრო დიდდება.

ამაყვალა გონაზვილი:

„შენ ხარ რომელი, როგორ შეგვილიხარ, მეც აღარ ვარ ცამეტი წლისა, აბურდულია ბედის გორგალი, არ ასრულებდა, რაც უთქვამს მისანს...
...და მაინც, თურმე წუთისიფელი სიბერისაკენ მივტყავნებდა.
და ისევე იჭივით? – ნოთუ ეს შენ ხარ? დაიფივიაწეთ, ჩემო რომელი“.

ფლეგმატეისათვის უცხოა გრძობათა ხშირი ცვლადობა. ეს ორი ტიპი უახლოვდება ერთმანეთს. ორივესათვის დამახასიათებელია უფრო დადებითი გრძობებისაკენ მიდრეკილება, ვიდრე უარყოფითისაკენ. სასოვადობას, ადამიანებს დადებითი კუთხიდან აძლევს შეფასებას. ორივეს ოპტიმისტური ტენდენციები ახასიათებს. ფლეგმატეის წონასწორობიდან გამოყვანა ძნელია. იგი აუღელვებელი და აუჩქარებელია, დინჯი მოძრაობები აქვს. მძიმეა და ფსტები – თავშეკავებული. პირად გრძობებს ნაყლებად ავლენს. არ უყვარს საყუთარი ემოციების გამქდაცნება. ამის გამო გარეგნულად მამზანც ცოვი, გულგრილი ადამიანის შთაბეჭდილებას ტოვებს, როდესაც საკმაოდ ძლიერ გრძობას განიცდის.

მელანქოლური ადამიანი

„მელანქოლუ“ ბერძნული სიტყვაა. ნიშნავს შავ ნაღველს. ამ ტემპერამენტის ემოციებს სუსტი აღზნებალობა ახასიათებს, ამ მრიე მელანქოლიე სხეუბთან შედარებით უფრო უახლოვდება ფლეგმატეის. სანკვინიითან და ქოლერეითან შედარებით მას ცხოვრების უფრო სუსტი ტონუსი აქვს. მოდუნებული გრძობებით გამოირჩევა. მისი მოქმედებაც ჩვეულვრიე, ნელი და მოდუნებულია. უენერეოი, უხალისო, ხასიათის შესაბამისად, ფესტეულაციაც ზანტი და უსიცოცხლო აქვს. მომავლისადმი უიმედობით არის განწყობილი. ცხოვრებისეულ პრობლემებთან შეჭიდების მაგიერად, ზოგეკერ თეითეკვლელობის აზრებიც კი მოხდის თავში.“

უილიამ შამსაირი:

„ყველავრით დალილის სანატრელი სიკვდილი დამრჩა, რადგან მათხოვრად გადაიქცა ახლა ღირსება.“

ასე დალილი ამ ქვენიდან გაქცევას ვარჩევი, მაგრამ არ მინდა, ჩემი სატრფო რომ ოლად დამრჩეს.“

იმდენად უსუსური ენერეით საზრდობს მისი ორგანიზმი და გონება, შეიძლება თიქვას – ჩამოყალიბებული, მუდმივი პესიმისტიცა. აქედან გამოიზინარე, ცხადია, მუდმივი უიმედობა პიროვნებაში შმის ფაქტორსაც აყალიბებს.

ნოლარ დუშაბაძე:

„ჩუმად შემოდის ოთახში დამე და ჩუმი სვედით იესება სახლი. ნუ გაჩრმდები, მიიხარი რამე, მიიხარი რამე სიწუებით დალილს“.

ვლადი ორგოცაძე

ჩეხეპცენი

ნიუს

მემანიშვილისაგან

მედიცინა

ნიკას ისანიძის პოსტა

აიღეთ ერთი ლავაშის (თონის პურის) ცომი და მრგვლად გააბრტყელეთ. ზემოდან მოუსვით ტომატი, მოაყარეთ გახეხილი ყველი (უმჯობესია, რასაკვირველია, თუ იშოვნით, „მოცარულა“), მოაწყვეთ დაკონსერვებული თინუსის ნაჭრები და მოაყარეთ მრგვლად დაჭრილი ხახვი (ოღონდ არ დააცალკეოთ).

კომპანილი

ერთი ცალი კანგაცილი გრეიფურუტი პატარა ნაჭრებზე დაყავით და ბლენდერში ჩაყარეთ. დაუმატეთ ერთი შეკვრა (პაკეტი) ნაყინი, დარიჩინი და შაქრის ფხვნილი გემონებით. კარგად ათქვიფეთ და გრძელფეხიან ჭიქებში ჩამოასხით.

სახაპური უსსოთში უსსოვაჟი ძაჭოველიანთში

რადგან სახლგარეო იმერულ ჭყინტ ყველს ვერ შეხვდებით, აიღეთ ბერძნული ყველი „გაზა“ (ცოტა მაგარი და ხორცსაკვებ მანქანაში გაატარეთ), დაუმატეთ იტალიური ყველი „მოცარულა“. ჩაღეთ ასევე სუპერმარკეტში ნაყიდ ფენოვან ცომში და გამოაცხეთ. უგემრიელესია.

ყვავილოვანი კომპოსტო სარაზი

ყვავილოვანი კომპოსტო პატარ-პატარა თავებზე დააცალკევით და 10-15 წუთით მოხარშეთ მარილიან წყალში. გადმოიღეთ და შეაგრილეთ. ცალკე მოხარშეთ 4-5 კვერცხი. ფართო ლანგარზე მოაწყვეთ ყვავილოვანი კომპოსტო, მოასხით მაიონეზი, დაუმატეთ ცოტა მარილი და პილპილი. ზემოდან მოაწყვეთ და-

ჭრილი კვერცხი, მოასხით მაიონეზი, დაუმატეთ ცოტა მარილი და პილპილი, ბოლოს დაალაგეთ მრგვლად დაჭრილი ჰამიდორი და ისიც მაიონეზით, მარილითა და პილპილით შეკამხეთ. თუ პროდუქტი მეტი გაქვთ, თანმიმდევრობა გაიმეორეთ.

თევზის ნაჭრისაგან

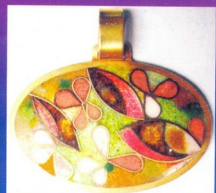
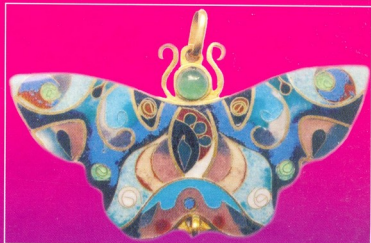
ცივ ტაფას წაუსვით გამდნარი კარაქი. შიგ ფენაზე და მოლაგეთ მრგვლად დაჭრილი ხახვი, უფხო თევზის ნაჭრები (შეიძლება დაკონსერვებული თინუსიც), წვრილად დაჭრილი დაკონსერვებული სოიო და კვლევა ხახვი. არ დაგავიწყდეთ ფენებს შორის მარილისა და პილპილის მოყრა. დაასხით 1/2 ჩაის ჭიქა წყალი, ზემოდან მოასხით ბლომად მაიონეზი და შედგით დუქემში 15-20 წუთით.

ლიკო ჩიხლაძის შემოქმედება

მასალა იხილეთ
26-ე გვერდზე

გ. 1372

საქართველოს
ხელოვნების
მემორიალი

